Jaargang 12 no 12 december 2005

Nader Bekeken

In dit nummer o.a.

Kroniek
Diagnose en therapie. Over de gaven van de Geest
De nieuwe Loonstra teruggetrokken

Thema
Hoeft een vrijgemaakte niet bekeerd te worden?

Rondblik
Over het behoud van het gereformeerd kerk-zijn in de 21e eeuw
Doelgericht?

Boek van de maand
Onrecht en Gods oordeel

Persrevue
Is de toekomst aan doelgroepkerken?
Bijbel en wetenschap
De lege huls van de moderne theologie
De schade van een gezinsonvriendelijk klimaat

HEER, onze Heer, hoe machtig is uw naam op heel de aarde.
Psalm 8:2 en 10

Jezus ... met eer en luister gekroond.
Hebreeën 2:9

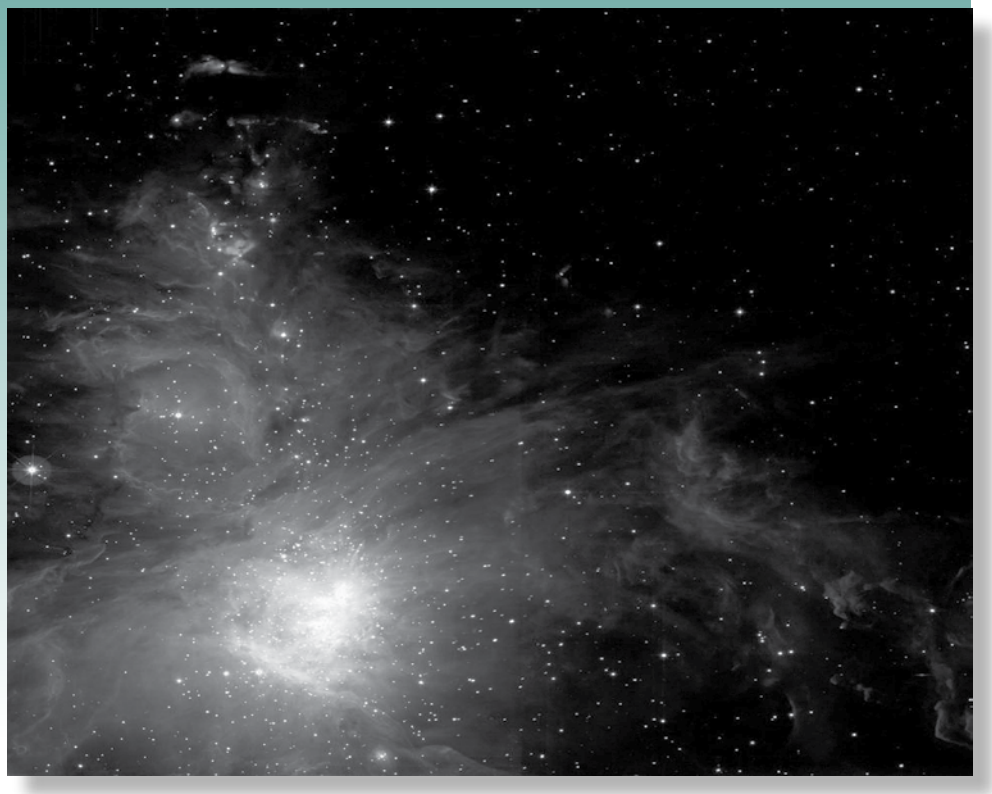

Psalm 8 zit vol geloofsblijdschap. Het is een lofpsalm vol blijde verwondering over de HERE God. Maar hoe zit het met christelijke geloofsblijdschap? Moet je daarvoor in de stemming zijn? Of hangt dat af van de omstandigheden? En kunnen we wel de HERE prijzen als het goed met ons gaat? Maar verdwijnt natuurlijk de lof uit ons hart en uit onze mond, als het kwaad toeslaat? Hoe duurzaam is christelijke geloofsblijdschap? Met het oog op zulke vragen is Psalm 8 een leerzame psalm.

HEER, onze Heer, hoe machtig is uw trouw!

Schriftlicht **J.L. Beuving**

Uw machtige naam

Een van de vele goede kanten van de NBV is de drastische vermindering van het aantal opschriften. Alleen al in het boek van de Psalmen zijn dat er 150 minder. Boven Psalm 8 lezen we nu niet langer dat deze psalm zou gaan over 'de mens, de kroon der schepping Gods'. Gelukkig maar, want met dat opschrift wordt de hoofdgedachte van deze psalm toch niet getroffen.

Het kan niet missen wat de hoofdgedachte wel is. Die wordt aangegeven door middel van een zgn. inclusie: de psalm staat ingesloten tussen de verzen 2 en 10, die precies gelijk zijn. 'HEER, onze Heer, hoe machtig is uw naam op heel de aarde.' Dat is de hoofdgedachte van deze psalm. In Psalm 8 bezingt David niet de majesteit van de mens, maar de majesteit van God. Hij heeft een machtige naam. Omdat Hij God is, en niemand anders. Wat we over Hem

Nader Bekeken *colofon*

Nader Bekeken is een periodieke uitgave van de Stichting Woord en Wereld en verschijnt 11 keer per jaar.
De Stichting geeft tevens een serie Cahiers uit tot versterking van het gereformeerde leven.

Dagelijks Bestuur van de Stichting Woord en Wereld
Ds. J. Wesseling, voorzitter
Mr. A. Niemeijer, secretaris
A. Vreugdenhil, algemeen adjunct
W.A. Dreschler, penningmeester

Redactie Nader Bekeken
Dr. H.J.C.C.J. Wilschut, eindredactie
Drs. H.J. Boiten
Dr. A.N. Hendriks
Drs. J.W. van der Jagt
Ds. P.L. Storm
M.J.A. Zwikstra-de Weger

Redactiesecretariaat
Dr. J. Kooistra
Hemsterhuislaan 3, 9752 NA Haren
Tel/fax 050 - 5344508
E-mail: jkooistravis@home.nl

Medewerkers Nader Bekeken
Ds. J. Beekhuis, Amersfoort
Ds. C. van den Berg, Amersfoort
Ds. H. van den Berg, Berkel en Rodenrijs
Drs. L. Bezemer, Wezep
Drs. F.J. Bijzet, Emmen
A.C. Breen, Armadale, WA
Drs. J.J. Burger, Axel
Drs. A. Capellen, Rotterdam
Prof. drs. D. Deddens, Hoogeveen
Dr. ir. H.B. Driessen, Hengelo
Ds. H. Drost, Houten
Ds. K. Folkersma, Spakenburg
Ds. G.E. Geerds, Ommen
Drs. B.P. Hagens, Soest
Ds. M. Heemskerk, Nijkerk
Drs. P.A. Heij, Soest
Drs. A. Kamer, Hoogland
Prof. J. Kamphuis, Ommen
Ds. R. Kelder, Nijkerk
Ds. J.H. Kuiper, Assen
Prof. dr. G. Kwakkel, Kampen
A. van Leeuwen, Papendrecht
Drs. H. van Leeuwen, Berkel en Rodenrijs
Drs. M. Nap, Leerdam
Ds. P. Niemeijer, Den Helder
Prof. dr. F. van der Pol, Hattem
Ds. R.Th. Pos, Ommen
Ds. P. Schelling, Amersfoort
G.J. Schutte, Zeist
Ds. M.H. Sliggers, Hoevelaken
G. Slings, Papendrecht
J. Veenstra, Emmen
Ds. J. Wesseling, Ede
Ds. Joh. de Wolf, Amersfoort
Ds. G. Zomer Jzn, 's-Hertogenbosch

Vormgeving, fotografie: Studio Bert Gort BNO, Leek
Internet: www.woordenwereld.nl
Hier is een register op alle jaargangen beschikbaar.
Druk en Administratie: Scholma Druk bv, Postbus 7, 9780 AA Bedum. Telefoon 050-301 36 36

Cd: Nader Bekeken is ook op cd verkrijgbaar. Inlichtingen: Chr. Bibl. voor Blinden en Slechtzienden, postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-565499.

Abonnementen: Postbus 7, 9780 AA Bedum, Telefoon 050-301 36 36. E-mail: woordenwereld@scholma.nl

Abonnementsprijs	**acceptgiro**	**machtiging**
	31,25	**30,50**
Nader Bekeken, tevens abonn. op de cahiers	**27,50**	**24,75**
Studenten Nader Bekeken	**14,75**	**13,75**
Cahiers	**6,65**	**6,65**
Losse verkoop cahiers	**8,75**	**8,20**

Abonnees die cahiers nabestellen: 6,65 + porto
Bankrekening 39.50.36.046 Hardinxveld-Giessendam.
Het abonnement loopt per kalenderjaar; opzeggen voor 1 december.
ISSN 1380 - 3034

mogen weten, brengt ons onder de indruk. Waarom *precies* noemt David Gods naam zo machtig? Oftewel: wat is de hoofdinhoud van de verzen 3 t/m 9?

Lichtjaren

De lof van deze psalm is geboren in de nacht. In vers 4 gaat het niet over de zon, maar wel over de maan en de sterren. Daar lezen we iets tamelijk herkenbaars. Als je in een heldere nacht naar de sterrenhemel staat te kijken. Je zoekt Orion, de Grote Beer, de Poolster. Je bekijkt het firmament met aandacht. En je weet: al die fonkelende lichtpuntjes lijken klein. Maar dat is alleen maar, omdat die sterren zo enorm ver weg zijn. Afstanden die gemeten worden in lichtjaren. In werkelijkheid zijn de hemellichamen vaak immens groot. Als je opkijkt naar het mysterieuze heelal, de onbegrijpelijke wereld van de Pleiaden en de Perseïden, vol miljoenen sterren, sterrenbeelden, sterrenstelsels, de onmetelijke wereld van witte dwergen en rode reuzen, quasars, pulsars, supernova's, zwarte gaten, wat voel je je dan klein. 'Zie ik de hemel, het werk van uw vingers, de maan en de sterren door u daar bevestigd, wat is dan de sterveling…?'

Toch zegt David niet dat het *heelal* zo groot is. Hij zegt dat *God* groot is. De God die dat immense heelal heeft geschapen. De hemel is uw hemel, het werk van uw vingers, HEER! Vergeleken bij het heelal voel je je al onmetelijk klein. Hoe voel je je dan vergeleken bij de Schepper, die dat onmetelijke heelal tot aanzijn heeft geroepen? Daar staat je verstand bij stil. De grootheid van God is niet te begrijpen. Is ook niet te overdrijven. Maar die grootheid van God is wel te zien. Gods immense scheppersmajesteit is elke dag te zien, elke nacht. Als het licht van maan en sterren ons bereikt.

Onderkoning

Het onbegrijpelijkste van alles is, dat die onbevattelijk grote God de nietige mens aanziet, dat Hij naar hem omziet, hem gedenkt. En hoe doet God dat? Dat wordt ingevuld in de verzen 6 t/m 9. De Schepper gaf aan de mens een bijzondere plaats in de schepping. De mens is nietig klein onder de hemel, een speldenprikje in het heelal, maar machtig op aarde. God is de Hemelkoning. Maar Hij maakte de mens tot onderkoning. Hij maakte de mens 'bijna een god', zegt David zelfs. Hij schiep de mens naar zijn beeld immers, om hem te laten heersen over de schepping: 'Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die over de aarde rondkruipen' (Gen. 1:26-28). Dat is het fantastische van God, zegt David hier. Dat Hij die kleine mens zo'n koninklijke positie heeft gegeven in de schepping. Zo was het met Adam en Eva in het paradijs. Maar zo is het nóg. Niet de olifanten zijn de baas of de leeuwen, hoewel die sterker zijn dan mensen, maar de mens is de baas in de schepping. Wat een enorme eer gaf God de mens!

Zo leert Psalm 8 ons de HERE te loven. Als de Schepper, die mensen heeft aangesteld als zijn medewerkers in de schepping. Om namens Hem en in zijn dienst de aarde te beheren. Een grote God, die kleine mensen haast op zijn niveau tilt, door ze zo'n machtspositie te geven. Dat is toch werkelijk wel iets om van onder de indruk te raken. De Almachtige, die zo met kleine mensen omgaat! Zouden we Hem hier niet eerbiedig om kunnen prijzen? Zo kan toch ook in ons hart de lof geboren worden?

Oogkleppen?

Maar hoe duurzaam is dan die lof? Hoe duurzaam is christelijke geloofsblijdschap? Er wordt wel gezegd dat echte geloofsblijdschap een onverwoestbare kwaliteit bezit. Maar is dat echt zo? Of moet je daarvoor misschien oogkleppen opzetten? Je blik maar beperken tot de mooie en goede dingen, en daar de HERE voor danken en prijzen? En dan ondertussen dus eigenlijk geen plek kunnen geven aan tegenspoed en narigheid, omdat daar de lof bij verstomt?

Zulke vragen komen ook op bij de overweging van Psalm 8. Want wat hier wordt neergezet, is zacht gezegd nogal eenzijdig. God wordt geprezen, omdat Hij de mens zo'n prachtige positie heeft gegeven. Dat is natuurlijk wel waar, maar daar is toch niet alles mee gezegd. Het lijkt wel alsof David de mens alleen bekijkt tegen de achtergrond van Genesis 1 en 2. Maar je kunt toch niet net doen alsof Genesis 3 niet gepasseerd is?

Want probeer het nu eens op jezelf toe te passen. De mens, met heerlijkheid

en luister gekroond: ben jij dat? Ja, vergeleken met de dierenwereld bijvoorbeeld heeft de mens de leiding in handen. Maar ben je nu werkelijk zo'n luisterrijk en eervol wezen? Waarom moet je dan kleren aan om je schaamte te bedekken? Het lijkt wel alsof David hier de werkelijkheid door een behoorlijk zonnige bril bekijkt. En levert dat niet een eenzijdig, al te rooskleurig beeld op? Er zijn toch genoeg voorbeelden voorhanden van een mensheid die zo luisterrijk en glorieus niet is. Alle mensen moeten sterven. Hoe ontluisterend kan een sterfbed niet zijn? De met vliegen overdekte hongerende en dorstige Afrikaan: vol heerlijkheid en luister? De angstige mens in de wachtkamer van de tandarts of de geërgerde mens in een lange file: bijna goddelijk? De kankerpatiënt die zienderogen vermagert: gekroond met glorie en eer? Over wie gaat dit eigenlijk?

Machtsmisbruik

'U hebt hem toevertrouwd het werk van uw handen en alles aan zijn voeten gelegd.' De schepping aan onze voeten? Wat denk je van het mugje in de slaapkamer: wie heerst daar eigenlijk over wie? Wie houdt wie uit de slaap? De mens-onderkoning, die met een opgevouwen krant of met een vliegenmepper achter een mugje aanzit. Vindt u het een luisterrijk beeld? Oké, als ten slotte het mugje een bloedvlekje op het behang is geworden, dan is wel duidelijk wie de baas was en wie er aan het kortste eind trok. Maar sterk is het toch niet, het soort heersen dat bestaat bij de gratie van geweld en doodslag. Over wie gaat dit eigenlijk? Wie is die luisterrijke mens?

U hebt alles aan zijn voeten gelegd. Maar die voeten zijn vaak vertrappende voeten. Die dood maken wat leefde, die kapot maken wat mooi was. De mens heerst over de schepping. Het is waar. De gigantische technologische ontwikkelingen uit het industriële en computertijdperk maken zeer duidelijk hoe ver de macht van de mensheid strekt. Dat heeft de mens *in* het verre heelal gebracht, tussen de sterren, met raketten en ruimteveren. De mens heerst over aardappels en silicium, waarvan chips worden gemaakt. Over de aardolie, waaruit de meest fantastische kunststoffen worden gefabriceerd.

Maar als we de heerschappij van de mens onder de loep nemen, valt ook wat anders op. Hoogontwikkelde petrochemische industrie, maar de bodem van het olievat is in zicht geraakt. Wat doet 'onderkoning mens' met de schepping? Veel goeds en moois. Maar ook veel slechts en lelijks. De schade die de mens aan de schepping toebrengt, gaat van luchtvervuiling via zure regen tot de ontbossing van complete regenwouden. Niet de olifanten of de leeuwen hebben gaten in de ozonlaag veroorzaakt, het smelten van de poolkappen. Onderkoning mens heeft de ene diersoort na de andere laten uitsterven. Zelfs stammen en volken onder de eigen soortgenoten, medemensen als aboriginals, indianen

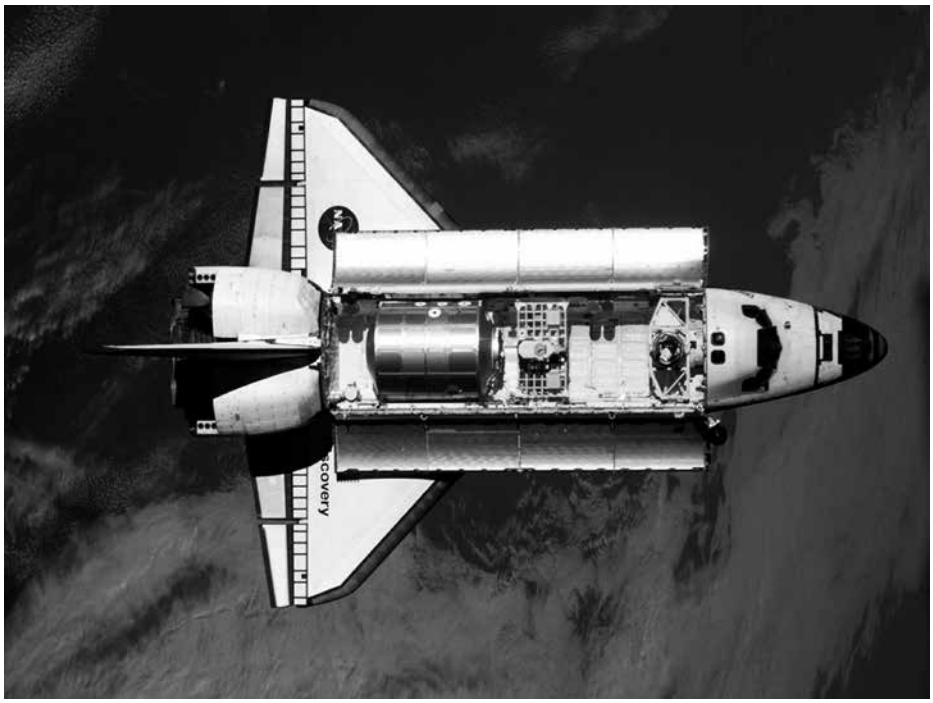

Nader Bekeken *inhoud*

Schriftlicht
Heer, onze Heer, hoe machtig is uw trouw! 321
J.L. Beuving

Kroniek
Diagnose en therapie. Over de gaven van de Geest 325
De nieuwe Loonstra teruggetrokken 328
H.J.C.C.J. Wilschut

Thema
Hoeft een vrijgemaakte niet bekeerd te worden? 329
F. van der Pol

Column
Een kort lontje 333
R.Th. Pos

Rondblik
Over het behoud van het gereformeerd kerk-zijn in de 21e eeuw 334
H. Veldman
Doelgericht? 338
C. van Dijk

Korte boekbespreking
Brieven van een kroongetuige 340
T.M. Hofman

Boek van de maand
Onrecht en Gods oordeel 342
A.N. Hendriks

Gedicht
Twente bekeerd, Willem Wilmink 345
G. Slings

Persrevue
Is de toekomst aan doelgroepkerken? 346
Bijbel en wetenschap 348
De lege huls van de moderne theologie 349
De schade van een gezinsonvriendelijk klimaat 351
P.L. Storm

en Joden: vervolgd en vrijwel uitgeroeid. De mens, een luisterrijk wezen? De slachtoffers zijn het niet. De daders ook niet. Over wie gaat het eigenlijk in Psalm 8?

Zo rijzen er vele vraagtekens. Er valt een daverend gat in. Van heel die mooie psalm lijkt niets over te blijven. De rafels hangen eraan. Alles aan onze voeten? *Alles*? Dat is zeker dichterlijke overdrijving… Niet alles natuurlijk. Mensen kunnen vissen vangen. Maar vissen kunnen ook mensen vangen! Regeren? Over haaien en barracuda's? Mensen kunnen vissen vangen, maar meestal alleen met veel kunst- en vliegwerk. Hebt u wel eens gehoord over een mens die de vissen zo het net in kan sturen? Gekroond met glans en glorie: over wie gaat dat eigenlijk?

Verschoten mantel

Gaat Psalm 8 wel over 'de mensheid'? Ja, een beetje wel. Maar toch ook niet. Wie is die mens, die koninklijke allure in zich heeft, volgens het plan van God? Maar o, wat is hij nietig! Een godenzoon is hij, maar ook een sterveling! Geboren om te sterven. Een mens die in wezen een koning is, maar ziet hij er werkelijk uit als een koning? In zijn gedrag, in zijn uiterlijk? Het koningskleed dat hij draagt, is een verschoten mantel. Wie is die mens, die werkelijk zeggen kan: 'Alles hebt u onder mijn voeten gelegd! Mij is alle macht gegeven in de hemel en op de aarde…'? Als we aan die verschoten mantel nog een doornenkroon toevoegen, herkent u hem dan?

Precies! Psalm 8 gaat dus ook over de Here Jezus Christus: de mens bij uitstek. Niemand méér mens dan Hij: mens zoals God bedoelde. Geen mens zo goddelijk als Hij! En zo komen we het in Hebreeën 2 zomaar tegen. De schrijver zegt het daar ronduit. Hij zet precies het vraagteken bij Psalm 8, dat ik hierboven onder woorden bracht. Die eer en luister van de mens in Psalm 8? Daar zien we niet zoveel van. 'Alle dingen hem onderworpen?' Niet echt. Dat is immers na de zondeval in Genesis 3 niet meer in volle omvang van toepassing. God heeft de gevallen mens wel onderkoning laten blijven. Niet de olifanten of de leeuwen zijn benoemd tot zetbaas over de schepping. Maar de mens is wel een onderkoning geworden met een verschoten koningsmantel en een zwaar beschadigde kroon. Eén mugje prikt dwars door de menselijke luister heen. De luisterrijke positie die Psalm 8 bezingt, geldt niet meer ongeschonden van de mensheid. Maar, zegt Hebreeën 2, het geldt toch van één mens: Jezus Christus. Hij is met eer en luister gekroond.

Perspectief

En zet het nou 'es op een rijtje, die Psalm 8. Een lofpsalm, vol verwondering over de HERE God. Maar ook met die vraagtekens erbij, het gat dat erin zit, omdat het toch lang niet klopt. Dat gat heeft precies de vorm en de omvang van het evangelie van Christus. Wat in Psalm 8 dichterlijke overdrijving lijkt, of al te zonnige eenzijdigheid, dat heeft in het geheel van de bijbel *profetische* zeggingskracht. Er zit een perspectief in verpakt op de Here Christus. Het perspectief op zijn heerlijkheid, zijn majesteit: Koning van Gods koninkrijk. Alles heeft God onder *zijn* voeten gelegd.

En nu herhalen we nog eens (want Psalm 8 leert ons de HERE loven): 'HEER, onze Heer, hoe machtig is uw naam op heel de aarde!' Kijk, nu ben je er pas echt. Bij de precieze reden waarom Gods naam zo machtig en lofwaardig is. God gaf aan de mens een hoge plaats in de schepping. Maar toen de mens ontrouw werd en in zonde viel, toen is de Schepper *trouw* gebleven. Hij liet de mens zijn plaats als heerser in de schepping behouden en brak de geschiedenis niet af. Dat een David in zijn tijd en dat wij in onze tijd de realiteit daarvan meemaken, dat spreekt in één woord van deze trouw van God. God wil de mens zijn plek en waardigheid niet afnemen. Hij wil hem die juist teruggeven en tot alle ongeschondenheid herstellen. Daarom zond Hij zijn Zoon, onze Here Christus, om ons met Hem te verzoenen. En Christus wil het in ons herstellen, door zijn Geest: het beeld van God. En eenmaal zullen al Gods kinderen met Christus als koningen heersen op de nieuwe aarde (HC zd. 12). Uiteindelijk is dat wat hier bezongen wordt. Hoe voor eeuwig heerlijk het leven is vanwege de trouw van God. Zo leert Psalm 8 ons de HERE te loven. De almachtige Schepper, die zijn eigen Zoon gaf, om onze Verlosser te zijn. Psalm 8 lijkt eenzijdig of al te rooskleurig, totdat je er dit evangelie van Gods trouw in ontdekt.

En zo wordt ook duidelijk hoe duurzaam de lof op Gods naam is. Hoe duurzaam en onverwoestbaar christelijke geloofsblijdschap mag zijn. Dat is *pertinent* geen blijdschap die bestaat bij de gratie van oogkleppen. Maar dat is een blijdschap die zijn onwrikbare basis vindt in deze trouw van God, die Hij in Christus openbaarde. Duurzaam is de lof van Gods kinderen. Omdat Hij er is, die hun het leven geeft en blijft geven, de adem in de keel, de Geest in het hart, leven tot in eeuwigheid. Zo duurzaam!

Artikelen uit oudere jaargangen blijven beschikbaar!

Als redactie willen we graag artikelen uit vorige jaargangen, die nog van belang (kunnen) zijn, voor de lezers en andere belangstellenden beschikbaar houden. De mogelijkheid om artikelen van tenminste twee jaar geleden op te vragen is er nu via www.woordenwereld.nl! Door te klikken op Nader Bekeken, Artikelen kunt u al uit een aantal nummers downloaden.

Verder is een groot trefwoordenregister op alle voorgaande jaargangen te vinden op www.woordenwereld.nl, onder Nader Bekeken.

Diagnose en therapie

Over de gaven van de Geest

'Komende donderdag houdt *CV/Koers* samen met de Christelijke Hogeschool Ede een themadag over de gaven van de Geest. De hervormd-gereformeerde prof. dr. J. Hoek doet een opvallende oproep om deze "blinde vlek" in de gereformeerde traditie te corrigeren. "Er is zoveel matheid en lauwheid."' Aldus de intro van het interview met dr. Hoek, dat het *ND* van zaterdag 19 november 2005 publiceerde.

Diagnose

Dr. Hoek geeft geen vrolijk beeld van de geestelijke toestand binnen de gereformeerde gezindte. Er is matheid en lauwheid. De kerk van de Reformatie is in diepe ademnood. Akkoord, hij geeft toe dat hij generaliseert. Gelukkig ontmoet hij ook gedreven jonge mensen die God willen dienen. Maar het totaalbeeld is ver beneden het niveau dat je op grond van het Nieuwe Testament van de gemeente verwachten mag. Het geldt binnen de gereformeerde gezindte van links tot rechts. In bevindelijke kring blijft men steken in een fixatie op de vragen rondom de toe-eigening van het heil. Aan de andere kant is er een soort verbondsautomatisme. Waarbij je kunt vragen: waar is daar de vrucht, de vrijmoedigheid om te getuigen, het besef dat we maar pelgrims zijn in deze wereld?

Al is de vorm verschillend, in beide gevallen heeft het materialisme ons te pakken. Daardoor raken de omgang met God en de overdenking van Gods Woord in de verdrukking. 'Waarover praten we op visite? Vinden we het gek om aan het eind van een gesprek met elkaar te bidden, een kringgebed te doen of te zingen? We zijn zo geremd in die dingen.' Nee, dan de tijd van de Reformatie, van Calvijn en Bucer! Al wil dr. Hoek niet idealiseren, toen hadden mensen nog goed en bloed over voor hun geloof! Als je ziet hoe bewust en dankbaar men toen het avondmaal vierde, lag het niveau destijds hoger dan nu.

Het zijn bekende klanken uit de mond van dr. Hoek. Dergelijke uitspraken deed hij eerder in het blad *CV/Koers* van oktober 2005 (zie de Persrevue in het novembernummer). Ook daar klaagde hij over lauwheid en wereldgelijkvormigheid. 'Er zijn heel wat kerkelijk meelevende mensen die wel trouw in de kerk komen, maar nauwelijks kunnen spreken van een persoonlijke relatie met God. Gebed en persoonlijk bijbellezen zijn marginaal in hun leven.' Een vorm van armoedig christen-zijn. Waar blijft de geestelijke groei?

Waardeoordelen

Geen vrolijk beeld dus. En je kunt ook niet zeggen, dat de diagnose van Hoek er totaal naast zit. Wat dat betreft kan ik mij aansluiten bij de reactie van prof. dr. J.W. Maris: 'Past het geloofsleven in de "gevestigde" kerken wel bij een bijbelse maat? Die vraag is beslist nodig. Een geloofsovertuiging uit de diepvries is de geestelijke kracht van de Reformatie kwijt. Er is stellig reden tot bezorgdheid' (zie voor het totaal van de reactie van prof. Maris weer de Persrevue in het novembernummer).

Nu kan niemand het recht betwist worden om het kerkelijk leven kritisch tegen het licht van de Schrift te houden. Zoals een christen ook zichzelf zal beproeven op zijn persoonlijke relatie met God. Daar mag je ook heel rechtuit in zijn. Maar ik vind de toonzetting van deze diagnose zo *veroordelend*. Er worden allerlei constateringen gedaan. Onderbouwing ontbreekt. Het wordt zonder meer *geponeerd*. Daardoor gaat het klinken als een draai om de oren. Moet dat nou zo?

Daarbij helpt het weinig dat dr. Hoek zichzelf insluit. 'Ik zie, om te beginnen bij mijzelf, zoveel zelfgenoegzame rechtzinnigheid. We zijn zo tevreden met wat we hebben in onze kerkelijke en theologische status quo. Er is ook veel traditioneel christendom dat nauwelijks blijk geeft van levende omgang met God. We kunnen rechtzinnige belijders zijn zonder dat we persoonlijke kennis aan Christus hebben' (*CV/Koers* van november 2005, in reactie op prof. Maris en drs. C.J. Haak). Heeft dr. Hoek het bij die laatste categorie nog steeds over zichzelf? Hoe durft hij dan nog over anderen een oordeel uit te spreken?

Daarom is de toonzetting van prof. Maris mij liever. De vraag of we binnen Gods kerk onder de bijbelse maat leven, is beslist nodig. En niemand zal ontkennen dat er reden tot *zorg* is. Maar dat is wat anders dan dat we allerlei waardeoordelen uitspreken. Waarbij er nauwelijks genuanceerd wordt.

Want zeker, dr. Hoek erkent dat hij generaliseert. Die gedreven jongeren, hè? Maar waar haalt hij de moed vandaan om over vele ('heel wat') kerkelijk meelevende mensen te beweren dat zij dan wel trouw in de kerk komen, maar nauwelijks kunnen spreken van een persoonlijke relatie met God? Kan hij die mensen in het hart zien? Of stralen ze te

Kroniek **H.J.C.C.J. Wilschut**

weinig van de Geest uit, zoals naar de mening van dr. Hoek volgens het Nieuwe Testament zou moeten? Wat weet hij van het verborgen werk van de Geest in mensenharten? Wat weet hij van de stille strijd om in te gaan in het koninkrijk? Moet het dan allemaal opzichtig en met veel kabaal, om het etiket 'bijbels niveau' te kunnen verdienen? Tegen dit klimaat wil ik hier protest aantekenen. Je komt het niet alleen tegen bij dr. Hoek. Maar - soms nog ongenuanceerder - bij evangelicaal bevlogen gemeenteleden. Die vrijmoedig medebroeders en -zusters de geestelijke maat nemen. En afrekenen op wat zij concreet aan vruchten van de Geest willen *zien*. Het wordt een karikatuur van de onderlinge vermaning. Daarin zie je op elkaar toe. Je wijst ook fouten aan als het nodig is. Maar je werpt je per se niet op als geestelijke keurmeester. Laat die keur maar aan de Here over.

Therapie

Is de kerk in ademnood, dan is wel duidelijk wat de therapie moet zijn: daar moet de adem van de Geest gaan waaien, een frisse wind waarvan de patiënt meteen zienderogen opknapt. Laten de deuren en vensters maar opengaan! (*CV/Koers* van oktober 2005).

Wat is er dus nodig? 'We zijn erg verlegen om een nieuwe doorwerking van de Heilige Geest. Die nood is heel urgent … Worden er bidstonden gehouden voor een nieuwe opwekking in reformatorisch Nederland?' (*ND* van 19 november 2005). Laat er maar geroepen worden om een vervuld worden van de Geest!

Tot zover geen probleem. Kom, Schepper, Geest, woon in uw kerk! Of dat nu meteen de vorm moet aannemen van bidstonden om een geestelijke opwekking, kun je je afvragen. In zijn reactie op Maris/Haak schrijft dr. Hoek, dat we bij het gebed om een geestelijke opwekking maar niet van tevoren moeten bepalen welke werkingen en gaven de Geest wel of niet op ons gebed zal geven (*CV/Koers* van november 2005). Terecht. Al mag je je wensen bij de Here kenbaar maken, we moeten in ons gebed de Here de weg niet voorschrijven. Zouden we dat dan ook doen bij het bidden om een geestelijke opwekking? Die kunnen *wij* misschien hard nodig vinden. Maar vindt de Geest het ook? Kom, Schepper, Geest! Daarom mag je vragen, pleitend op de belofte van de Geest. Laat de manier waarop maar aan de Geest over.

Vervuld worden van de Geest. Een doorbreken van geestelijke lauwheid. Vrijmoedigheid om te spreken over je geloof. Voor zover ik kan overzien, heb je het dan over de *vruchten* van de Geest. Maar dr. Hoek koppelt daaraan meteen de *bijzondere gaven* van de Geest. 'Waarom zouden we als kinderen van de Reformatie niet van harte open staan voor genadegaven als glossolalie (klanktaal) en profetie, genezing op gebed en bevrijding van demonische bindingen?' (*ND* van 19 november 2005, citaat uit *CV/Koers* van oktober 2005). Christus heeft beloofd zijn gemeente tot aan de Jongste Dag met bijzondere geestelijke gaven toe te rusten. De opdracht om te getuigen is niet begrensd. Dus waarom zouden de bijbehorende gaven dat dan wel zijn?

Hier constateert dr. Hoek een manco binnen de Reformatie. Luther had te maken met geestdrijvers. 'In zo'n situatie kun je niet rustig en evenwichtig kijken wat de Bijbel over die gaven zegt' (*ND* van 19 november 2005). Trouwens, hoeveel waardering dr. Hoek ook heeft voor Calvijn, ook deze eminente theoloog kende ten dele en profeteerde ten dele. Waarin dr. Hoek natuurlijk helemaal gelijk heeft. Maar wat nog niets zegt over Calvijns gelijk of ongelijk ten aanzien van de bijzondere gaven van de Geest.

> De tekening die dr. Hoek op onderdelen geeft van de tijd van de grote Reformatie, roept verbazing op. Of er bijvoorbeeld in de (volks)kerk te Genève ten tijde van Calvijn nu echt zo diep-geestelijk avondmaal werd gevierd, is op z'n zachtst gezegd te betwijfelen. Ook is de opmerking over Luther wel erg kort door de bocht. Voor nadere informatie over Luther - en anderen - verwijs ik graag naar de artikelenserie van H. Veldman in *De Reformatie* van 7 mei tot 4 juni 2005: 'Reformatoren contra charismatische leiders' (5 artikelen). Veel van Luthers argumentatie tegen de geestdrijvers van zijn tijd is - mutatis mutandis - nog steeds van betekenis in de confrontatie met de charismatische beweging van vandaag!

Dr. Hoek spreekt uit, dat hij het in veel opzichten met prof. Maris eens is. Te uwer informatie, de christelijke gereformeerde prof. Maris mag binnen de gereformeerde gezindte gelden als een deskundige, wanneer het gaat over het charismatische denken. In 1992 promoveerde hij op het onderwerp *Geloof en ervaring. Van Wesley tot de Pinksterbeweging,* Leiden 1992. In de serie Cahiers van Woord&Wereld verscheen in 1996 *De charismatische beweging en wij.* Dr. Hoek valt prof. Maris bij als het gaat om de uitwassen in charismatische kring. Maar wil tegelijk een stap verder gaan, de loopgraven uit. Nu moeten we ook als gereformeerden en charismatischen met elkaar in gesprek. En van elkaar willen leren!

Onkritisch

Als het gaat over wat de bijzondere gaven van de Geest voor vandaag inhouden, is bij dr. Hoek een zekere terughoudendheid op te merken. Overigens is voor mijn gevoel die terughoudendheid groter in het *ND* dan in *CV/Koers.* Genezing op gebed? Akkoord. Maar geen aparte genezingsbediening. Profetie? Ja, alleen niet in de vorm van nieuwe openbaringen, maar wel van een bijzonder inzicht in de Schrift (als ik op dit punt dr. Hoek tenminste goed begrijp). Uitwerpen van demonen? Alleen daar waar mensen zich hebben opengesteld voor het occulte. Psychische ziekten zijn er ook en die moet je niet verwarren met demonische invloeden. En de vruchten van de Geest zijn belangrijker dan klanktaal. Daar bidt dr. Hoek dan ook niet om. En van excessen en een elitaire opstelling moet hij al helemaal niets hebben. In de uitwerking en toepassing van de bijzondere gaven blijft dr. Hoek gematigd. Terwijl hij de reformatorische eenheid Woord en Geest in alle toonaarden benadrukt. Bij alle kritiek vermeld ik het met waardering. Dr. Hoek wil gereformeerd theoloog zijn. Dat merk je ook in deze terughoudendheid.

Desondanks probeert hij elementen van het charismatische denken met zijn gereformeerd-zijn te combineren. En hoe je het ook draait of keert, het blijven twee onverenigbare grootheden. Prof. Maris heeft het voor mijn idee kernachtig samengevat in het onderscheid tussen 'ervaring' en 'relatie'. In de charismatische spiritualiteit staat de ikgerichte ervaring centraal. In de bijbelsgereformeerde visie draait alles om de relatie met de drie-enige God. Ook dan is er ervaring. Maar de diepte ervan ligt

in de relatie met de Here God.

In reactie daarop schreef dr. Hoek, dat ook hij niets moet hebben van een ervaring, los van de geloofskennis van God en van Christus. Maar laat de Geest zelf maar bepalen welke gaven Hij geven wil (*CV/Koers* van november 2005). Daarmee glijdt hij langs de opmerkingen van prof. Maris - trouwens ook langs die van drs. Haak - heen. Het gaat om een principiële blikrichting. En wat je daarin ook biddend van de Geest verwacht.

Dat dr. Hoek voor zijn therapie leentjebuur wil spelen in de charismatische apotheek, noemt prof. Maris 'naïef'. 'In de loop van de eeuwen heeft de kerk zich al een aantal keren moeten bezinnen op uitdagingen van die kant. Iets daarvan had wel mogen doorklinken in zijn pleidooi.' Daarbij wijst prof. Maris niet alleen op de invulling van allerlei bijbelse begrippen, maar ook op de selectieve aandacht voor de bepaalde gaven van de Geest binnen de charismatische beweging.

Naïef. Dat kan een beetje neerbuigend klinken. Ach, jij onnozel kind. Dat is vast de bedoeling van prof. Maris niet. Om ruis op de lijn te voorkomen houd ik het liever op: onkritische openheid. Die tref je vaker aan binnen gereformeerde kring. Een al te onkritische openheid voor het charismatische denken. Alsof wat binnen de charismatische beweging beweerd wordt over de bijzondere gaven van de Geest, los verkrijgbaar is. Waarbij de (ik-gerichte) bron van dit denken niet in rekening wordt gebracht. En de bijbelse invulling op de klank af gebeurt (over klanktaal gesproken!). Vaak mis je een exegetische discussie waarbij in rekening wordt gebracht wat daarover eerder in gereformeerde kring is gezegd. Dan zijn termen als 'streeptheologie' te gemakkelijk, of het - zonder nadere argumentatie - op de hak nemen van de term 'startversterkers'. Met die (voor discussie vatbare!) term is beslist niet de hele klassiek-gereformeerde positie getekend. Hier liggen nogal wat vragen. Is het waar, dat de gaven en tekenen uit Marcus 16, door Christus aan de *evangeliepredikers* toegezegd, zijn overgegaan op heel de apostolische kerk? Wat bedoelt Paulus wanneer hij in 1 Korintiërs 13 spreekt over het verdwijnen van profetieën en spreken in talen/tongen? Wat dat laatste betreft, wat bedoelt de Schrift eigenlijk met talen/tongen? En hoe komt het dat in de charismatische beweging de bijzondere gaven grootheden op zichzelf zijn geworden, terwijl ze in de Schrift *tekenen* worden genoemd?

Ten slotte. Waar blijft in dit hele verhaal het besef van *afhankelijkheid*? Het is de Geest die gaven geeft. Op zijn tijd. En op zijn manier. Dat hoeven wij niet te organiseren of af te dwingen. Zou de Geest Zich ook door mensen hebben laten tegenhouden, wanneer Hij de afgelopen eeuwen de kerk van de Reformatie bijzondere gaven als spreken in talen e.d. had willen geven? Er staat in Marcus 16:20, dat de *Here* de apostolische prediking bevestigde door de tekenen die erop volgden. Als ook wij dat nou eens aan de Here zouden overlaten?

Huiswerk

Met het bovenstaande is het verhaal niet uit. Er is nog heel wat huiswerk te doen. Want - hoe komt het dat op dit moment de gereformeerde gezindte door de charismatische golf overspoeld wordt? Het groeiend verlangen naar een leven uit de Geest is op zichzelf genomen heel legitiem. Maar waarom blijkt de gereformeerde gezindte daarbij zo kwetsbaar voor het charismatische denken? Waarom is de openheid zo vaak een *onkritische* openheid?

Ik ben geneigd om te zeggen: dat ligt niet aan de inhoud van de gereformeerde belijdenisgeschriften. Zeker, daarin vindt u geen paragraaf over de 'bijzondere gaven' van de Geest. Een veelzeggend stilzwijgen. Daarin proef je de afstand van het spiritualisme, waarin het werk van de Geest wordt verzelfstandigd, losgemaakt van de Vader en de Zoon, en dus van het Woord. Maar zeg niet dat er geen brede aandacht is voor het werk van de Geest. Neem nu de Dordtse Leerregels. Wat weten ze in hoofdstuk III/IV bloedwarm en existentieel betrokken te spreken over de weg van de Geest naar en in een mensenhart! Waarom heeft het verlangen naar 'meer van de Geest' niet aan dergelijke taal genoeg?

Hier is dus inderdaad nog heel wat huiswerk te doen. Is het een reactie op een al te grote nadruk op het objectieve (het Woord, de belofte) in het verleden? Die factor zou in eigen kerkhuis best eens mee een rol kunnen spelen. Het was niet voor niets, dat prof. dr. C. Trimp in de jaren tachtig van de vorige eeuw aandacht vroeg voor de *ervaring* van het geloof (*Klank en weerklank. Door prediking tot geloofservaring,* Barneveld 1989). Daar zat voor mijn besef iets van een correctie in. Ook een stuk verbreding van een te smal theologisch spoor. Mogelijk dat we daarvan als GKV nog steeds een rekening betalen.

Maar daarmee is niet alles gezegd. Ook in bevindelijk-gereformeerde kring blijkt een soortgelijke vatbaarheid en onkritische openheid voor de idealen van de charismatische beweging. Komt hier dan de dwarsverbinding tot stand door een meer subjectivistische inslag, waarin het zwaartepunt komt te liggen bij de al dan niet vrome mens? Of wordt de geloofservaring zo objectivistisch gepreekt (dat kan: kenmerkenprediking kan heel objectiverend - op een afstand kijkend - zijn!), dat ook hier buitenshuis compensatie gezocht wordt? Ik ben daar niet echt uit.

In beide gevallen speelt ongetwijfeld mee, dat ook orthodox-gereformeerde belijders mensen van een postmoderne tijd zijn. Dat is de tijd van de emotiecultuur, met veel behoefte aan beleving en ervaring. Dat is tevens een tijd waarin de grote verhalen en gesloten systemen het niet langer doen. Je kiest uit tegenover elkaar staande gedachtestelsels die elementen uit, die jou wat lijken. Waar ze vandaan komen, is niet meer zo belangrijk. Als het maar goed voelt.

In zo'n klimaat kan het lastig worden om nog langer de tegenstelling gereformeerd - charismatisch mee te voelen. Dat het daarbij echt gaat om twee totaal verschillende manieren van omgang met de Schrift, een theologie van het kruis tegenover een theologie van de glorie. Dat geeft de urgentie van het huiswerk aan. Je ontmoet veel oprecht en wettig verlangen naar een leven uit de Geest. Maar tegelijk zie je daarbij mensen - ongetwijfeld te goeder trouw, dat is het punt niet - de charismatische mist ingaan. Wat een uitdaging om hier met elkaar als *gereformeerde* belijders uit te komen! Tegelijk, wat een drangreden om juist hier te bidden om de genade van de Heilige Geest!

De nieuwe Loonstra teruggetrokken

'Een nieuwe Loonstra.' Onder die noemer gaf ik in de Kroniek van september dit jaar aandacht aan een nieuw boek van dr. B. Loonstra: *'Hij heeft een vriend'. Homorelaties in de christelijke gemeente*, Zoetermeer 2005. Inmiddels heeft dr. Loonstra dit boek teruggetrokken. 'Om de weg vrij te maken voor een instructie in de hoop dat er bezinning zal kunnen komen die gekenmerkt wordt door een zorgvuldig luisteren naar de Schrift en elkaar, in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis', zoals de classis Zwolle van de CGK berichtte.

Weg

Het trok zelfs de aandacht van het dagblad *Trouw* (van 22 oktober 2005), meestal niet scheutig in de aandacht voor de CGK. Dr. Loonstra deed een stap terug en nam zijn boek van tafel. Dat verbaast niet helemaal. Het protest tegen dit boek was ook binnen de CGK hevig. Bezwaarschriften lagen op tafel. In het blad *Bewaar het pand* had ds. P. den Butter het 'onaanvaardbaar' uitgesproken. Er was een grens bereikt. Het kraakte binnen de CGK.

Inmiddels is dr. Loonstra ook als curator van de TU te Apeldoorn teruggetreden. Op verzoek. En na gesprek over zijn boek. Overigens nog voordat hij het boek van tafel had genomen (*ND* van 12 november 2005). Nadere toelichting werd niet gegeven. Zoals ook de classis Zwolle en dr. Loonstra zelf met commentaar terughoudend waren. In ieder geval is dr. Loonstra met zijn boek uit de vuurlinie verdwenen. En is kerkelijk de druk van de ketel. Het leverde binnen de CGK dan ook dankbare reacties op (zie *RD* van 21 oktober 2005 en *ND* van 22 oktober 2005).

Weg?

Het omstreden boek als zodanig is weg. Zoals dr. Loonstra ook als medebestuurder van de TU te Apeldoorn weg is. Dat is volledig serieus te nemen. Toch is er nog wel een vraag overgebleven. Die ik met enige schroom wil stellen. Per slot van rekening raakt deze kwestie allereerst de CGK. Dan moet je als lid van de GKV bescheiden blijven.

Aan de andere kant kunnen we er niet omheen. En dat juist omdat we bij de GKV horen. Kerken die oprecht eenheid zoeken met de CGK. Al ligt de eerste verantwoordelijkheid bij de CGK, hier is ook iets van een gezamenlijk belang.

Mijn vraag is: al is nu het desbetreffende *boek* weg, is daarmee ook dr. Loonstra's *hermeneutische benadering van de Schrift* weg? De 'output' van het boek had in concreto betrekking op het al dan niet geoorloofd-zijn van homofiele relaties binnen de christelijke gemeente. Maar de 'input' was die van een hermeneutiek die een eigen raster over de Schrift heen legt en die de Schrift belet om voor haarzelf te spreken (zie opnieuw de Kroniek van september

Dr. B. Loonstra

2005). Is met het wegnemen van dit boek ook Loonstra's hermeneutische omgang met de Schrift weg?

Die vraag leeft ook binnen de CGK zelf (wat mijn vrijmoedigheid in deze bijdrage vergroot). 'Wat ik hoop, is dat dr. Loonstra heeft ingezien dat de manier waarop hij in *Hij heeft een vriend* de Schrift uitlegt, groot onrecht doet aan die Schrift en de gereformeerde belijdenis. Dat hij zich op dit punt, om het zo te zeggen, heeft bekeerd. En dat hij daarom op zijn opvattingen terugkomt.' Aldus ds. J.M.J. Kieviet, CGK-predikant te Rotterdam. Hier is inderdaad nog een stuk onduidelijkheid. Die onduidelijkheid is met het terugtrekken van Loonstra's laatste boek nog niet weggenomen. *Wat is er nu precies weg?*

Afgesloten op 23 november 2005.

Nader Bekeken

Neem een proefabonnement op Nader Bekeken! U ontvangt het blad 3 maanden lang voor maar € 5,-.
Wilt u iemand een waardevol cadeau aanbieden? Denk dan eens aan een geschenkabonnement op Nader Bekeken.
Het kost u slechts € 10,- en hij/zij ontvangt het blad dan een halfjaar lang!
Bel 050-3013636 of mail woordenwereld@scholma.nl of kijk op www.woordenwereld.nl.

Hoeft een vrijgemaakte niet bekeerd te worden?

Dr. K. van der Zwaag schreef in 2003 een lijvig boek over de oproep tot geloof en bekering en het aanbod van genade in de prediking. Om zijn *Afwachten of verwachten* werd hij in de Gereformeerde Gemeenten inmiddels onder de tucht geplaatst. Ook dr.ir. J. Blaauwendraad en ds. C. Harinck gaven ongewenste informatie. Velen hebben dit kerkgenootschap om dezelfde materie in de loop van de jaren al verlaten. Een trieste exodus. Mensen in geestelijke nood rond bekering en het aanbod van Gods genade.

Michelangelo: Saulus' bekering

Het *Nederlands Dagblad* legde er in het hoofdartikel van 19 november de vinger bij dat deze nood ook christenen buiten de bevindelijk reformatorische kring raakt. De bevindelijke nadruk op zondebesef is immers een wezenlijk element van het christelijk geloof. De weg van de Geest met mensen, het genadeverbond en de levensheiliging zijn onderwerpen die andere christenen ook aangaan. 'Het is Christus alleen. Maar daar echt bij leven is moeilijk voor iedereen', aldus terecht K. van Bekkum.

Bekering is 'in'

Een verkenning op het internet maakt op slag duidelijk hoe sterk het thema 'bekering' leeft. Wie via Google intikt, krijgt 173.000 items over bekering. Je kunt kiezen uit bijbelstudies, catecheselessen, bijbelcursussen, preken, kerkbodeartikelen, bekeringsverhalen, getuigenissen en forumdiscussies met vragen als: 'Hoe kom ik ooit tot God bekeerd? Hoe kun je weten of je bekeerd bent? Wat is bekering nou eigenlijk voor iets? Wat is ware bekering?' Het aanbod op internet is onder meer afkomstig van de Evangelische Alliantie, Evangeliegemeente De Deur, Gospelway, Credible, Maranatha. Ook het jeugdwerk van de Hervormde Bond, dat van de Christelijke Gereformeerde Kerken en dat van de Gereformeerde Gemeenten is present. Internet speelt voor velen kennelijk een belangrijke rol in de zoektocht naar bekering.

Wie in dit brede aanbod 'bekering en gereformeerd vrijgemaakt' intikt, krijgt 1480 treffers. De surfer kan via www.prekendiespreken.nl een preek van ds. W.G. de Vries over Zondag 33 downloaden met als thema: 'De ware bekering van de mens.' De preek maakt duidelijk dat ook vrijgemaakte kerkmensen bekering nodig hebben. Zonder bekering kan niemand het koninkrijk van God binnengaan. Wie kiest voor www.kerken.com, kan bij de eveneens vrijgemaakte ds. H. van Veen uitgebreid meelezen wat bekering inhoudt. Als kerkmensen ooit zouden denken dat zij zich niet hoeven te bekeren, dan missen zij voorgoed hun bestemming, aldus de predikant.

Thema **F. van der Pol**

Digitaal gesprek over bekering

Op de site van GKV Forum zoeken jongeren elkaar op voor een digitaal gesprek over bekering. 'Vagebonder', die wel eens een vrijgemaakte kerk bezoekt, meldt op 3 oktober jongstleden dat het hem telkens weer opvalt dat er daar eenzijdig wordt gepreekt over het verbond. Het lijkt wel alsof bekering binnen de GKV niet nodig is. Hij vraagt: 'Waarom wordt er zo weinig aandacht aan de bekering besteed?' 'Knee', een andere forumgebruiker, antwoordt: 'Ik zelf als GKv-er kan me aardig vinden in die constatering. Over het algemeen mis ik een zekere diepgang in onze prediking. Ik zal niet beweren dat zaken als ellende, bekering, verlossing, navolging, strijd, etc. niet aan de orde komen. Maar naar mijn idee wel te oppervlakkig.' En hij vervolgt: 'In de GKV wordt heel sterk vanuit het verbond gedacht. De gemeente is verbondsvolk. Iedereen in de kerk hoort bij dat verbond. Hierdoor zijn zaken als wedergeboorte, bekering, etc. onderbelicht gebleven. En zo wordt er in de praktijk van de prediking vanuit gegaan dat er geen onbekeerde mensen in de kerk zitten.' Een zekere 'Marnix' reageert hierop: 'Ik denk dat je wel een goed punt aankaart. Het is denk ik wel een valkuil, dat we hier te makkelijk over denken. Goed punt dus!' Hierop volgt als reactie de vraag: 'De Vrijgemaakte moet het verbond wat God heeft gesloten met de verbondskinderen, zich eigen maken, of "ja" zeggen tegen dat verbond?' Een volgende bezoeker mengt zich in het gesprek en voert als nieuw gezichtspunt aan: 'Gelukkig geeft God ons Zijn Geest om in onze harten te wonen, en ons bij de les te houden wat "kind van God zijn" betekent. Zijn Geest in je laten werken, je door Hem laten leiden.'

Geen systeembekering

Als ik studenten vraag of ze wel eens een preek horen over wedergeboorte, bekering of uitverkiezing en verwerping, geven ze doorgaans ontkennende signalen af. Ze spreken over gemis aan diepgang. In Kampen wordt aan de thematiek bewust aandacht gegeven, zowel in de colleges systematische theologie als in die van kerkgeschiedenis en symboliek (het vak over de belijdenisgeschriften).[1]

De Bijbel spreekt op heel veel plaatsen over bekering. Ook in de belijdenisgeschriften kun je er veel over lezen. De kerk spreekt in Zondag 33 van de Heidelbergse Catechismus uit wat echte bekering inhoudt. De Dordtse Leerregels gaan er ook uitgebreid op in.

Niet iedere gelovige zal een bekeringsgeschiedenis, een getuigenis of bekeringsverhaal kunnen vertellen. Een bekeringservaring als Saulus op weg naar Damaskus vraagt God niet van ieder. Hij werkt verschillend bij mensen. Het maakt uit of je als kind gedoopt bent, vanaf je kinderjaren al uit de Bijbel hebt horen lezen en vanaf je jeugd bij de kerk hoort of dat je pas op latere leeftijd over God hoort. Iemand die altijd christelijk opgevoed is (daarover bidden we als gemeente Gods zegen, zie het doopformulier) en van jongs af naar de Here vraagt, kan in de pubertijd best sterk gaan twijfelen aan God en aan zichzelf. Maar zo'n heftige bekering als Saulus maakt hij doorgaans niet mee. Maar wie uit de diepe duisternis plotseling in Gods lichtkring wordt gezet, beleeft bekering veel heftiger. De Bijbel houdt er geen systeembekering op na. De beleving van geloof en bekering, en ook de mate van geloofsgroei kunnen heel verschillend zijn.

God is de Eerste

Voor in de kerk staat de doopvont. Als er een kindje wordt gedoopt, wordt soms dooplied 335 gezongen. Het is een lied over Gods waterteken: 'Uw teken spreekt. Gij wilt zijn Heiland wezen. Het is gedoopt, begraven en herrezen in Vader, Zoon en Heilge Geest.' Het lied wijst op de keuze en leiding van God in ons leven. We hebben het beloftewoord van de God van Abraham. Hij roept op tot geloof. Gedoopt voorhoofd vraagt om naar God toegewend bestaan. Hij wil voor zondaren Heiland zijn. Dat is confronterend, het schokt onze verbeelding, zet ons tot nadenken. Gedoopt bestaan wordt doorgemeten. Gods keuze voor ons bevraagt onze keuzes, onze manier van leven. We kunnen niet alles bij het oude laten. God komt daar dwars doorheen. Hij wil leven scheppen uit de woestijn.

In Gods kracht kruisigen en doden we het oude bestaan. Met Christus staan we op tot nieuw leven. Wat houdt dat in? Christus roept ons terug naar de kern: naar Zichzelf, de Gekruisigde, gestorven voor onze zonden. Hij roept ons tot bezinning, tot omkeer en vernieuwing. Wie de kracht van Christus' bloed kent, verlangt uit Hem te leven. Hij is het hart van het christelijk geloof. Krachtige prediking stelt Hem in het centrum. Kerkbreed wordt er vlakheid gesignaleerd in de prediking. Als er in de prediking te weinig aandacht is voor Christus, verschraalt de gemeente. Terwijl de gedoopte gemeente juist haar kracht moet vinden in Christus. Brengen prediking, doop, verbond en kerk ons aan de voeten van de Here Jezus?

Gods beloftewoord, in krachtige prediking aangezet, werkt door. Krachtige prediking dringt aan op geloofskeuze. Ze doet een appèl op de wil, het verstand en het hart van de gedoopte, opdat deze zou komen tot overgave aan Christus. De Geest van Christus gebruikt dit als instrument. Hij past het beloftewoord toe. Hij werkt van binnenuit verdieping. Achter de doopvont ligt dan ook een hele wereld. De wereld van gebed: 'Here, geef door uw Geest dat ik, uw kind, met Christus begraven wordt in de dood. Geef Here, dat ik door uw Geest opsta tot nieuw leven.'[2]

Met Christus opgewekt zijn veronderstelt dat we ook met Hem sterven. 'Met de wereld breken', heet dat volgens het doopformulier. Dat doet pijn. Bekering is niet enkel maar een bepaalde leefstijl aanhouden, dingen doen en laten. Bekering is in de eerste plaats een zaak van het hart. Nieuw leven heeft altijd ook een binnenkant. Die pakt God aan. Door de Geest van Christus gaan we anders denken, kiezen en voelen. Je kunt daar niet innerlijk nog buiten blijven. We veranderen binnenin.

Het gaat om overgave aan Christus. De Geest van Christus heeft beloofd op ons in te werken: 'Ik zal u een nieuw hart geven en een nieuwe geest. Mijn Geest zal Ik in u uitstorten.'

De weg met God

Verbondsbeloften worden vervuld in de weg van geloof en bekering. De predikant zal bij kinderen en volwassenen op persoonlijke geloofskeus aan moeten dringen. Ook een vrijgemaakte heeft bekering tot de Here nodig. De beloften en de eisen van Gods genadeverbond zijn bestemd voor hem. Beide gelden hem werkelijk en persoonlijk. God wil voor de gedoopte echt een Vader zijn. De Here Jezus belooft de gedoopte vergeving van zonden. De Heilige Geest heeft serieus toegezegd in hem te willen wonen en te werken. Maar al deze beloften vragen geloof, werkelijke toewending naar God. Want de doop bereikt zijn doel eerst in de weg van geloof en bekering. De aansporing daartoe is onmisbaar in de vrijgemaakte prediking.

Keuze voor God zit er van ons uit niet in. Van huis uit is er ook bij kerkmensen verzet en weigering om gehoor te geven aan de prediking van Christus. De verbondsgemeente heeft ontmaskering van die blokkades nodig.[3] Gelukkig beeldt het doopwater de afwassing van zonden af. Wie dat beseft, erkent zijn schuld. Als de ervaring van zondebesef en vergeving van schuld nauwelijks ter sprake komt in de prediking, faalt de prediker in het wijzen van de goede weg.

De weg gaan met God, gemeenschap met de Here, kan niet zonder beleving en vormgeving. Het gaat om de levende God en om echte relatie met Hem. In de GKV is lange tijd een zekere huiver geweest voor het persoonlijke, de persoonlijke ervaring. Nadruk werd en wordt vooral gelegd op Gods beloftewoord. Dat is de grond onder ons leven. Maar een christen, wie hij ook is, zal toch persoonlijk band met Christus moeten hebben. De beloften van God zijn de grond voor het geloof, maar ook de ervaring heeft een plek. En als Gods aanbod van genade me niet meer in het hart raakt, dan moet ik me zorgen maken. Dan zal ik op de knieën moeten gaan en ootmoedig vragen om de Heilige Geest in het hart. Zodat weer levend wordt wat afgesleten raakte.

Voor in de kerk staat regelmatig de avondmaalstafel. Brood en wijn wijzen

dezelfde richting uit: ons leven ligt in doorboorde handen. De boodschap is: leef uit Hem. Hij is de Ware Wijnstok. Iedere rank moet verbonden zijn met Christus. Het gaat om kennen van Hem, niet slechts verstandelijk, maar met het hart. Het gaat in de band met de Here om geloof en ervaring, om bevindelijkheid, in de goede balans.

Wees nieuwe mens

Bekeerd leven is gave. Maar ook opgave. God vraagt levensheiliging: 'Wees nieuwe mens.' Hoe vul je die verantwoordelijkheid in? Jezus volgen, naar Hem toegewend bestaan, raakt alles aan: je verkering en je baan, de plek waar je woont, je opstaan en slapen gaan, de beleving van dood en sterven; ook het omgaan met de mensen om je heen; je uitgaansleven, je geldbesteding. We mogen geen genoegen nemen met de pluk-de-dagmentaliteit; met geld besteden enkel voor ons eigen plezier, met een individualistische levenshouding en met geestelijke egotripperij. Bekering betekent een streep door kerklid-zijn op de automatische piloot. God wil een einde aan de schijn. De wereld van het goedkoop christen-zijn verschijnt in onthullend licht. Het onbekeerde bestaan gaat onderuit, het valt door de mand.

Bekering als opgave meent God serieus. Hij is uit op een positief antwoord, van harte gemeend, van binnenuit, gewerkt door zijn Geest. Dit brengt je leven in beweging. Bij het doen van openbare geloofsbelijdenis is het een belangrijk punt (vraag 3): 'Verklaart u dat u van harte begeert God de Here lief te hebben en te dienen naar zijn Woord, te breken met de wereldse begeerten, uw oude natuur te doden en godvrezend te leven?' Nieuwe mens zijn betekent bezig zijn met de dingen van alle dag, maar dan vanuit Christus. Dat is een proces waar we iedere dag weer in moeten stappen. De oude mens moet er hoe langer hoe meer aan gaan en de nieuwe mens dient meer en meer op te staan. Dat is niet iets van één keer in een christenleven. Dat betekent dagelijks vechten en aanvechting. Tegen zondige verlangens in jezelf, tegen een manier van denken, leven en beleven die je tegemoetkomt in de media en in gesprekken op school en op je werk. Leven met God is vaak een worsteling.

Op aarde leven met het gezicht naar God is een radicale keus die alles van ons vraagt. Bekering als levenslang proces vindt niet plaats in het luchtledige. Zich keren naar God raakt het concrete leven, het persoonlijk bestaan, ook het kerkelijke en maatschappelijke leven. Het vraagt bewust nadenken over deze wereld en je plek als christen daarin. Dit is geen doe-het-zelfactiviteit, geen zelfprestatie, maar leven in het besef van wat Christus voor ons heeft gedaan. Je door Hem laten inspireren. Als we vasthouden aan onszelf en aan onze eigen gedachten over God en wereld, dan is er geen vaste grond onder de voeten. Dan worden we eigenwijs of juist onzeker.

Vaak ook bang. We kunnen zelf de negatieve machten niet overwinnen. Het belangrijkste wat we nodig hebben, is: ons gedragen weten door wat Christus heeft gedaan. Het verwachten van Hem. Uit Christus leven en zo rust vinden in God.

Bekeerd leven blijft levenslang stukwerk. Levensvernieuwing uitwerken in levensstijl en gedrag is een zaak van vallen en weer opstaan. Verkeerde verlangens in ons zijn soms sterk en ons geloof is dikwijls nog zwak. Soms lijkt het oude leven het weer te winnen. Maar het nieuwe leven is er in Christus. En het blijft er, want het Woord en de Geest van Christus vernieuwen dag aan dag. God zelf zorgt ervoor dat ons nieuwe bestaan niet stukbreekt. Het is eeuwig leven.

(Weer) thuiskomen bij God

Vrijgemaakte jongeren gaan de digitale snelweg op om met elkaar over bekering in gesprek te gaan. Een van hun indringende vragen geef ik ten slotte nog door: 'Waarom wordt er in onze kerk zo weinig gepreekt over bekering? Weet iemand dat?' Als antwoord op deze zoekvraag verscheen er: 'Waarschijnlijk omdat de dominee denkt of vindt dat iedereen in de gemeente al bekeerd is.'[4]

God draagt belofte en eis ons leven binnen. Wie luistert, hoort begroeting. In Christus de Heiland spreekt Hij ons aan als zijn kind. Hij legt als Vader de handen om ons heen. Er is nabijheid, beloftewoord. God heeft aan mij gedacht. Net als aan de anderen met wie ik in de kerk zit. Ik let op het teken op mijn voorhoofd en weet bij anderen hetzelfde teken van hoop. Het stimuleert me om verder te gaan. Open komt de Heiland ons iedere dag tegemoet. Met zijn doorboorde handen slaat Hij ons de eigen wapens uit handen. We hoeven niet zelfverzekerd en zelfgenoegzaam te zijn; ook niet bitter, niet agressief, niet moedeloos, niet bang. Laat God onze oude wereld maar op z'n kop zetten. Wat er aan tekort ook ervaren wordt, doorboorde handen strekken zich uit voor omarming. Zich bekeren dus. Leven bij de gratie van God. Geen surrogaat, maar aangepakt bij de kern. Zo (weer) thuiskomen bij God.[5]

Noten:

1. Zie bijv. mijn 'Gereformeerde preek over bekering en samenleving', in: F. van der Pol, *Zoektocht naar ruimte,* Kamper Bijdragen 36, Barneveld 2004, p. 21-37. De bijdrage behandelt het reformatorische concept van bekering in een 16e-eeuwse preek. Bij het vak symboliek wordt ruim aandacht besteed aan ervaringswoorden in de drie formulieren van eenheid. Systematische theologie gaat nader in op de geloofsleer van de Dordtse Leerregels.
2. Het werk van de Heilige Geest is binnen de GKV inmiddels een belangrijke thematiek die inhoudelijk om verdere doordenking vraagt.
3. Zie daarover de waardevolle opmerkingen van C. Trimp in zijn bijdrage 'God brengt de mens ter sprake', in: A.G. Knevel (red.), *Bevindelijke prediking,* Kampen 1989, p. 104-109. Zulke prediking brengt de armetierigheid en kleinzieligheid van ons bestaan aan het licht. Christus ontdekt mensen aan zichzelf. Echte Christusprediking laat ons zien 'hoe weinig het Evangelie ons leven nog heeft aangeraakt en vernieuwd, hoe weinig liefde er in ons hart ontstoken is, hoe weinig vuur er brandt in ons hart voor de zaak van Christus in de wereld' (p. 105,106). En onder het kopje *Tegenstem*: 'In het hart van de mens … leeft ook tegenspraak tegen de goede boodschap, tegenspraak die vaak gevoed wordt vanuit diepe lagen van de menselijke persoon en omhoog komt …'; 'het is van grote betekenis, dat deze tegenstemmen in de prediking hoorbaar worden. Dan werpt de preek de echte vragen op, vragen die opkomen in het hart van de mens ten overstaan van Gods beloften en geboden' (p. 106). Onder hetzelfde kopje geeft Trimp ook behartigenswaardige opmerkingen over de aanvechtingen in het leven van Gods kinderen.
4. Forumdiscussie CDB-Online (Christelijk Discussie Board Online), 8 april 2004.
5. Studiemateriaal voor wie meer wil weten over bekering: J. van Amstel, *Bekeerd leven,* Heerenveen 1997; E.A. de Boer, *Bekering,* Barneveld 1994; C.F.A. Borchardt, *Wedergeboorte en bekering in verbondsperspektief,* Pretoria 1988; D.J. Budding, *Wat is het doel van mijn leven. Vragen rondom belijdenis doen, bekering en avondmaal,* Houten 2000; H. Burkhardt, *Bekehrung und Wiedergeburt - Anfang des christlichen Lebens,* Giessen-Basel 1999; K. Exalto, *De bekering: een pastorale benadering,* Kampen 1992; N. Hijweege, *Bekering in bevindelijk gereformeerde kring. Een psychologische studie,* Kampen 2004; R. Nauta, *Over bekering,* Groningen 1998; C.G. Vreugdenhil, *Bekering, ook voor jou?,* Leiden 1995.

Ontvangen boeken

A.L.Th. de Bruijne (red.),
Gereformeerde theologie vandaag
Uitg. De Vuurbaak
ISBN 90 5560 297 3
164 pag. Prijs € 14,75

Adrian Verbree, *Ezechiël*
Uitg. De Vuurbaak
ISBN 90 5560 271 X
152 pag. Prijs € 9,75

Adrian Verbree en Roger Fereday,
Bijbelvertellingen
Uitg. De Vuurbaak
ISBN 90 5560 280 9
59 pag. Prijs € 9,75

R. Kuiper en W. Bouwman (red.),
Vuur en Vlam, dl. 3
Uitg. Buijten & Schipperheijn
ISBN 90 5881 157 3
387 pag. Prijs € 27,50

Stephanie Jeffs en John Haysom,
De geboorte van Jezus
Uitg. De Vuurbaak
ISBN 90 5560 286 8
29 pag. Prijs € 8,90

Egbert Brink, *Het Woord vooraf*
(5e druk)
Uitg. De Vuurbaak
ISBN 90 5560 285 X
220 pag. Prijs € 18,50

Eira Reeves, *Mijn Bijbeltje*
Uitg. De Vuurbaak
ISBN 90 5560 287 6
Prijs € 8,90

C. van der Waal, *De wereld onze woning*
Uitg. Van Berkum Graphics
ISBN 90 9017 708 6
126 pag. Prijs € 12,95

Marianne de Wolff, *Met alle respect*
Uitg. Plateau
ISBN 90 5804 020 8
95 pag. Prijs € 9,90

Frank van der Pol, *Zoektocht naar ruimte*
Uitg. De Vuurbaak
ISBN 90 5560 298 1
57 pag. Prijs € 13,75

Peter Nijkamp e.a., *De wereld een dorp*
Uitg. De Vuurbaak
ISBN 90 5560 299 X
134 pag. Prijs € 10,75

K. van Bekkum (red.),
Toekomst voor de gereformeerde traditie
Uitg. Nederlands Dagblad
ISBN 90 72801 09 1
126 pag. Prijs € 10,00

Bram Beute e.a., *HoogTijd voor de Bijbel*
Uitg. De Vuurbaak
ISBN 90 5560 300 7
148 pag. Prijs € 11,75

D.J. Engelsma, *Samengevoegd*
Uitg. Kok
ISBN 90 6140 897 0
125 pag. Prijs € 12,50

Een kort lontje

In het weekblad *Intermediair* stond een artikel over wat wel genoemd wordt de hufterigheid van Nederlanders. Wat ik daar las, zette me aan het denken. Nu kan ik over een dergelijk onderwerp moeilijk schrijven in een heel bloemrijke stijl. Neem me mijn taalgebruik dus niet al te kwalijk! Het gaat namelijk om zaken als het voordringen bij de kassa, rechts inhalen, het snijden, middelvinger opsteken, het voor iemand op de grond tuffen of in z'n gezicht boeren. Dat zijn ongetwijfeld zaken waar we ons allemaal heel terecht aan ergeren.

Het aardige is dat uit een onderzoek naar onze (terechte) ergernissen iets opmerkelijks naar voren komt. Het blijkt dat het grootste deel van de mensen die zeggen zich te ergeren aan hufterig gedrag, onbewust met het grootste gemak soortgelijk gedrag hanteert om een adequaat antwoord te hebben op ondervonden hufterigheid. We ergeren ons aan iemand die z'n middelvinger opsteekt en we reageren die ergernis af door (ongeveer) hetzelfde te doen. Wie wordt gesneden in het verkeer, ziet wel kans z'n ongenoegen daarover op een niet mis te verstane manier duidelijk te maken. Als iemand vóór ons te langzaam rijdt, kost het ons weinig moeite dat deze slome medeweggebruiker stevig onder de neus te wrijven.

Intermediair liet deskundigen aan het woord, die naar een verklaring zochten voor het ontstaan van al dergelijke heftige taferelen op de kruispunten van onze vaderlandse wegen. Heel kort kwam de verklaring hierop neer: we zijn met z'n allen doorgeschoten in onze assertiviteit. Jarenlang is er tegen ons allemaal gezegd dat we voor onszelf moeten durven opkomen. We mogen er zijn! Tegelijk werd ook gewezen op een veranderde houding ten opzichte van het gevoel. Het gevoel mag tegenwoordig naar buiten komen. Je hoeft je emotie niet meer te temperen. Naast redelijkheid heeft emotie z'n vaste en legitieme plek gekregen. Ja, en dan is te begrijpen dat waar de rede en redelijkheid geen teugel en bit meer mogen vormen, de emotie zich heel gemakkelijk redeloos kan gaan gedragen en ontladen.

Ik heb mij afgevraagd of wij van deze ontwikkelingen in de kerk misschien ook iets merken. Hebben ook kerkmensen een kort lontje? Voor mij vormt de opiniepagina in de krant altijd een aardige barometer van hoe we als gelovigen met elkaar omgaan. Nu is het al door meerderen opgemerkt dat je met de regelmaat van de klok merkt dat mensen wel met of tegen elkaar spreken, maar zonder dat ze elkaar begrijpen. Het is alsof ze op verschillende frequenties communiceren. Dat is jammer, maar waar. Daarnaast valt het me op dat met een zekere regelmaat mensen heel verdrietig worden van iets wat een ander geschreven of beweerd heeft. De gewraakte woorden of beweringen worden dan niet zelden aangeduid als liefdeloos en/of weinig getuigend van de liefde van Christus. Nu kan dat natuurlijk een juiste constatering zijn. Maar het vreemde is, dat klaarblijkelijk niet begrepen wordt dat het uitmaken of karakteriseren van iemand als liefdeloos, in werkelijkheid een nogal liefdeloze opmerking is. Het zal maar in het openbaar van je beweerd worden!

Er is niet zelden weinig geduld om elkaar uit te laten spreken. En ja, er zijn inderdaad mensen die nogal hoekig uit de hoek kunnen komen. Maar er zijn ook mensen die, geraakt als ze zijn door de hoekigheid van een ander, met tranen in de ogen die ander wel een enorme publieke mep kunnen verkopen.

Eerlijk gezegd heb ik wel eens de behoefte gehad om op een artikel of een ingezonden stuk in de krant te reageren. Maar ik liet het na, uit vrees voor alle gevoelige en tere snaren die ik zou raken, en alle gevoelige en bepaald niet teerhartige tikken die publiek mijn deel zouden worden.

Korte lontjes. Uiteindelijk dus niet het juiste antwoord op het geduld en de lankmoedigheid van onze Here.

R.Th. Pos

Column

Over het behoud van het gereformeerd kerk-zijn in de 21e eeuw

Hoe gereformeerden uit koers raken (3)

Behalve *individuele* beslissingen om de kerk te verlaten en zich bijvoorbeeld bij de vrije baptisten aan te sluiten, heeft de gereformeerde kerkgemeenschap in dezen ook te maken met bepaalde vormen van groepsgebeuren. Ik doel op het fenomeen van wat ik nu maar even aanduid als de 'kritische kringen', waar men de gang van zaken in de gemeente op onvaste tijden en in wisselende samenstelling met elkaar doorneemt. Men kan dit een vorm van groepscultuur noemen.

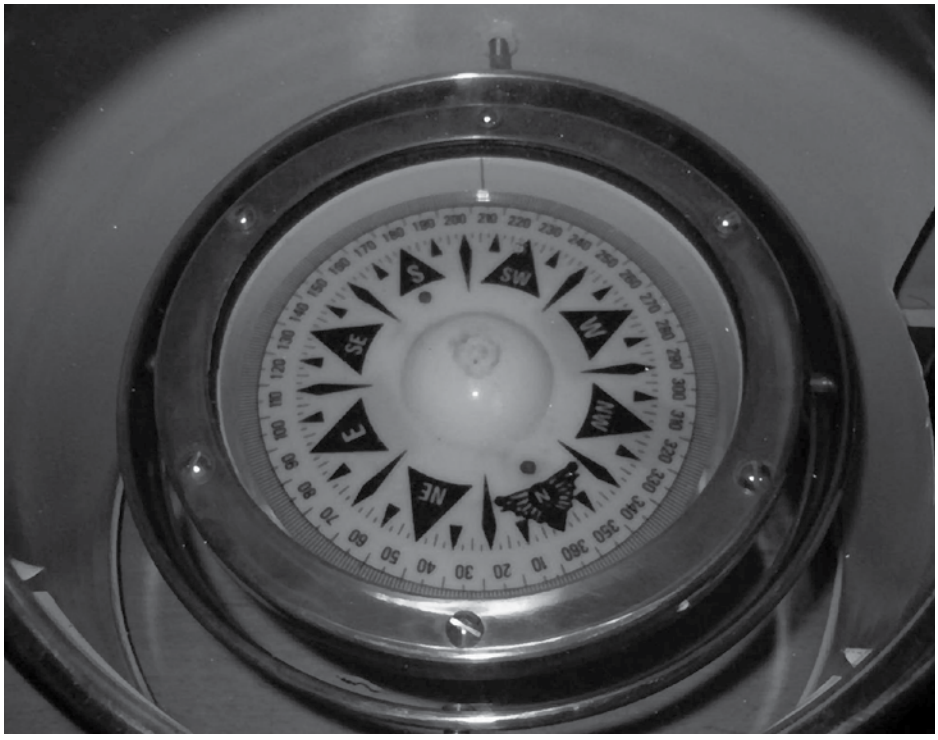

Kritische kringen

Ik stel me voor dat een kritisch gemeentelid zijn gevoelens graag wil delen met anderen. Zijn huiskamer wordt al gauw de ontmoetingsplaats van gelijkgestemde kerkleden die zich beijveren om met elkaar de fouten van de kerk te bespreken. Men is vaak teleurgesteld, zo niet gefrustreerd. Over de prediking, ook over het beleid van de kerkenraad, en over het leven met elkaar als broeders en zusters. Teleurstelling maakt een mens kritisch. Dat is nu eenmaal zo. Kan die dominee nou nooit eens anders preken? Kan de kerkenraad nou niet eens doorpakken inzake gezangen of andere aspecten van de liturgie? Komen ze er niet aan toe of willen de ambtsdragers dat niet? En dan die broeder die mijn winkel maar steeds voorbijloopt.

Men praat er in de kring steeds op door - en de toonzetting wordt geleidelijk aan steeds kritischer, ook steeds afstandelijker. Zo van: 'Ze doen maar, hoor!, maar ze hoeven niet op mij te rekenen.' Of: 'Het hoeft van mij zo niet langer.'

Als vanzelf ontwikkelt zich dan het volgende scenario:

a. iemand begint met kritiek op bijvoorbeeld de prediking: die vindt hij droog, theoretisch, ook zo vaak vanzelfsprekend, een eindeloze herhaling van waarheden; weinig bezieling e.d.;
b. de groep hoort dat aan en iedereen wordt opgeroepen alert te zijn op de aangedragen kritische punten;
c. na een paar weken wordt die alertheid bevestigd: ja, anderen ervaren dat ook zo;
d. men ontwikkelt als het ware een soort groepsallergie voor meer dingen die in de kerk 'niet deugen';
e. men stelt een lijst op van punten die men in een gesprek met de dominee wel eens wil doornemen;
f. de dominee komt bij een (of meer) van de kritische kringleden op bezoek; het gesprek is er, maar dat is ook alles; zijn woorden bevatten iets van een beginnend vermaan over leer en leven waarin iemand zich 'misgaat' - maar de reactie is: moet men zich door hem laten gezeggen?
g. het negatieve resultaat van dit gesprek versterkt de gevoelens bij de kringleden dat men geen gehoor zal vinden bij de eigen kerk;
h. in de kritische kring slaat de teleurstelling bij steeds meer mensen om in frustratie: men bereikt immers niets;
i. de volgende fase is de verbreding van de kritische houding: die richt zich op heel het kerkelijke leven, op de

Rondblik **H. Veldman**

ambtelijke diensten, op het functioneren van de gemeente als lichaam van Christus; het totaalbeeld wordt steeds meer negatief;

j. iemand uit de kring schrijft een brief naar de kerkenraad, maar krijgt een antwoord dat niet erg getuigt van besef van instemming met de aangedragen problemen;

k. de frustratie van de kringleden wordt heviger en algemener: dit houd je toch niet vol? Of: hier loop je toch vast?

l. dan passeert men het punt dat men zijn blikrichting verlegt naar alternatieven buiten de eigen kerk, zoals de vrije baptisten;

m. het eerste bezoek aan hen krijgt al gauw een vervolg; de 'spiritualiteit' daar is 'geweldig';

n. in de eigen kring wordt deze route uitvoerig besproken en goed bevonden;

o. men besluit om op zondag 'half-om-half' de kerkdiensten te bezoeken: de eerste dienst bij de vrije baptisten; de tweede (als die er nog af kan) bij de eigen kerk;

p. gesprekken met de eigen dominee en de eigen ouderling (en eventueel andere kerkleden) lopen steeds meer vast, ze brengen geen verandering meer in het zondagse patroon;

q. de kennismaking met de vrije voorganger (of een van zijn medewerkers) leidt tot deelname aan een bijbelcursus: daar is toch niets op tegen?

r. geleidelijk aan wordt het gereformeerd belijden (of wat ervan over is) overgoten met een saus van baptistische kwaliteit; er blijkt heel weinig innerlijk verzet tegen deze vorm van 'brainwashing';

s. het moment van afscheid van alles wat gereformeerd is, breekt aan - men wil soms nog een getuigenis kwijt;

t. de herdoop is de definitieve overgang naar de nieuwe gemeenschap, waar men zich bevrijd voelt van een kerk waarin nog velen achterblijven, die men graag uitnodigt om ook hun bevrijding te gaan vieren.

Voor de duidelijkheid wil ik hier wel even kwijt dat het nu lijkt alsof 'de kring' de grote boosdoener is en dat we met alles wat kring heet, moeten uitkijken. Het gaat mij erom dat we een bepaald patroon in de gang der gebeurtenissen herkennen - of dat nu in een kring gebeurt of dat men dat als persoon beleeft.

Wat is *kenmerkend* voor dit scenario?

- Men lijkt gevangen te zitten in het spinrag van de kritiek. Anders gezegd: men beweegt zich in een spiraal van negatief denken over veel wat er in de kerk gebeurt.
- Nu is het erg moeilijk om uit een dergelijk spinrag of die spiraal los te komen! Het wordt als het ware je tweede natuur.
- Het wordt misschien zelfs zo dat je bij het zien van bepaalde ambtsdragers of gemeenteleden al direct de houding aanneemt van 'de hakken in het zand'. Het getuigt van een vooropgezet reactiepatroon. Het beheerst de houding van het kritische kerklid.
- Tegelijk moet de sterke ik-gerichtheid als kenmerk worden genoemd. Mijn probleem moet worden opgelost. Mijn wens moet worden vervuld. Mijn ideaalbeeld van de kerk moet worden gerealiseerd.
- Men heeft nauwelijks oog voor de betrekkelijkheid van de eigen mening. Wijze raad van een ander - men doet er niets mee. Men is bijna geobsedeerd door het eigen gelijk.
- Dat houdt dus ook in dat men kritiek op eigen opvattingen en daden niet gemakkelijk kan plaatsen.
- Men raakt blind aan één oog, straks misschien aan twee. Blind voor de nodige aanwijzingen die men krijgt over eigen scheefgroei of wildgroei in geloofszaken.
- En men doet dan niets meer met de ooit afgelegde belofte dat men zich zou onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, indien men zich - wat God verhoede - in leer of leven zou misgaan. Op dat niveau wil men niet graag dat de kerkenraad denkt. Toch neemt men voor Gods aangezicht grote beslissingen.

Hoe kan men een proces zoals hier beschreven nog *keren*?

Op welk niveau mag, ja moet men elkaar aanspreken? Als er hier sprake is van een vorm van 'eigenwillige godsdienst', dan is de grootste ernst toch van toepassing? Dan kan men toch niet volstaan met een laconieke opmerking dat ze het allemaal wel goed bedoelen? Dan is messcherpe analyse en een openhartig zelfonderzoek nodig - die kunnen de mens leiden tot een afkeer van zichzelf en tot het zich bekeren tot het heil van Christus, zoals Gods gemeente daarin leven mag. En vanuit die houding help je de ander en laat de ander zich ook metterdaad helpen.

Maar soms, helaas vaak, is een gesprek niet meer mogelijk. De keus is nu eenmaal gemaakt. Praten heeft soms niet veel zin meer. Dat kan liggen aan onwil van een van de partijen. Zou dat niet kunnen duiden op geestelijke armoede - bij hem die dwaalt, maar ook bij u die wilt reageren?

En in dit alles blijft dit overeind: we voelen ons hiervoor samen verantwoordelijk! En daarom vraag ik: hoe zal ook hierin onze gemeenschap der heiligen moeten blijken? Wat is er wenselijk en mogelijk om onze gezamenlijke draagkracht van het geloof te versterken?

Een blik in de spiegel van de historie

U zult het mij niet kwalijk nemen als ik nog even stilsta bij een enkel moment uit de historie van de kerk. We zijn namelijk niet de eersten die met deze ontwikkelingen te maken krijgen. En dus hoeven we het wiel niet opnieuw uit te vinden!

Er is zoveel historisch materiaal waar we bijzonder veel van kunnen leren. Maar het is helaas bij menigeen zo, en zeker ook bij veel evangelischen en baptisten, dat men de historie liever niet raadpleegt. Laat staan dat men er een les uit trekt. Men neemt een a-historische instelling aan, die sterk de indruk wekt dat het christendom tot nu toe maar een mager beeld laat zien. De kerk heeft toch nog niet veel bereikt…

Maar let wel: het werk van God in de eeuwen achter ons ziet men niet (meer); men heeft alleen maar oog voor het heden. Ik zou graag willen dat een dergelijke houding onder ons niet voorkwam. Want: a. je doet jezelf enorm te kort; en b. wat veel belangrijker is: je doet net alsof Gods werk in de loop der eeuwen niets voorstelt. Ik denk aan de volgende spreuk die ik ergens tegenkwam: 'De waarde van het heden wordt mee bepaald door het verleden.' Het is een variant op de woorden van de dichter Willem Bilderdijk: 'In 't verleden ligt het heden, in het nu wat worden zal.'

Welnu, ik wil nog even met u naar de eeuw van de grote Reformatie. De

Johannes Calvijn

bekende kerkhervormers Luther, Zwingli en Calvijn hebben ieder in eigen stad en landstreek te maken gekregen met radicalen die zich al gauw ontpopten als wederdopers. Die naam is overigens - ik zeg het maar voor alle duidelijkheid - geen scheldwoord, maar gewoon een aanduiding voor een bepaalde geloofsrichting die met hérdoop gepaard gaat. Als u liever dure woorden wilt hanteren, dan moet u ze aanduiden als anabaptisten. Maar die benaming wil hetzelfde zeggen: wéér dopen. Trouwens, zelf beweren ze: we worden niet wéér gedoopt, maar we worden nu pas echt gedoopt! De eerste doop was geknoei met water.

Nu is het opvallend dat hun afscheid van de kerk niet is begonnen met de kwestie van de doop. Welnee, die doop was het *sluitstuk* van hun ontwikkeling. Waar begon het mee? Wel, eigenlijk heel praktisch: met kritiek op de bestaande kerk. Let wel: niet op de roomse kerk, maar op die van de reformatoren, op het optreden van Luther, Zwingli, Calvijn. En waarop was men zo kritisch?

Kritiek op de gereformeerde kerk

Het kwam hierop neer dat *de Reformatie maar half werk* was geweest. De nieuwe kerk liet eerst gewoon toe dat de predikant in een rooms-kerkelijk gewaad dienst deed. Daarbij sprak de voorganger in de kerkdienst nog veel Latijnse woorden. De mis heette dan wel avondmaal, maar wat was nu eigenlijk het verschil? Wat men goed vond? De aanhangers van Zwingli hadden in Zürich - in aanwezigheid van Zwingli - gebroken met het vasten in de tijd voor Goede Vrijdag, maar… daar kwam geen vervolg op. De beelden van de oude kerk bleven maar hangen. Waarom deed men daar toch niets aan? Was men eigenlijk wel een nieuwe kerk? En kijk eens naar het levensgedrag van de leden? Wat kwamen er veel zonden tot uiting: in geldzaken, in seksuele verhoudingen, in eten en drinken. Was dit heiliging van het leven? Nee nee, je kon eigenlijk met het blote oog wel zien dat de kerk van de Reformatie maar half werk leverde.

Al dit soort dingen werden in Zürich kritisch besproken in kleine kringen - geen 'open kringen', maar vanwege het gevaar om gearresteerd te worden, in 'gesloten kringen'. Kleine cellen die de broedplaats waren voor aparte gemeentevorming.

Men had steeds meer kritiek op zaken als:

1. het betalen van belasting, de tienden;
2. de zwakke liturgische vernieuwing - het leek soms nog zo rooms;
3. het zich niet houden aan de leer van de geweldloosheid - christenen dragen geen wapens;
4. en vooral: men merkte zo weinig van de nieuwe manier om gemeente van Christus te zijn.

Hoe dit alles dan op een nieuwe manier tot uiting moest komen? Wel, in een nieuw leven: heilig, onberispelijk, volmaakt, radicaal volgens het evangelie. Bekering en boetedoen moest er gepreekt worden. Daarmee werd voor de ware gelovigen de weg naar het nieuwe koninkrijk van God gebaand.

En op een zeker moment kreeg men het over de *kinderdoop*. Dat was volgens de mensen van de 'gesloten kring' een heel funeste zaak bij de reformatoren: zo kreeg je natuurlijk nooit een volmaakte gemeente. Iedereen liet zijn kind maar dopen, en dan moest men maar hopen en blijven hopen dat zo'n kind ooit tot geloof kwam en een volwaardig, gelovig lidmaat van de gemeente ging worden. Nee, dit was de weg niet. Die doopkraan kon men maar beter dicht draaien. Als je streefde naar een perfecte, zuivere kerk, dan moest je de natuurlijke aanwas - een hele generatie van kinderen van 0-20 jaar - bij de doopvont vandaan houden. Daar mochten alleen maar mensen staan die gekozen hadden voor God en voor zijn koninkrijk. Alleen maar overtuigde, bekeerde, echt-gelovige mensen! De kerkleiding moest er dan streng op toezien dat er geen enkele 'onheilige, onbekeerde, of maar halfgelovige' mensen binnenkwamen. De kerk moest het predikaat *zuiverheid* veel hoger in het vaandel hijsen dan tot nu toe gebeurde. Dan zou je een enthousiaste gemeente krijgen die blonk en schitterde in haar omgeving. Zo werd dit kerkideaal de motor voor het afscheid van deze zogeheten radicalen.

Toen ze er in Zürich in 1525 toe overgingen een eigen gemeente te vormen, werd de herdoop van ware gelovigen het toelatingscriterium (het sjibbolet). Voor kinderen was hier geen plaats.

Ik zal u de namen besparen van al deze ijveraars voor de kerk der zuivere gelovigen, maar ik verzeker u dat de belangstelling voor dit fenomeen tot vandaag toe groot is, getuige een zeer recente promotiestudie door een Duitse onderzoekster - lid van een baptistische gemeente - naar de wortels van het anabaptisme in Zürich. Geschiedenis wordt bij hen wel gemobiliseerd.

Maarten Luther

Het antwoord van de Reformatie

En welke antwoorden kreeg men van de reformatoren? Ik beperk me nu tot de hoofdzaken.

Alle reformatoren - Luther, Zwingli, Calvijn - handhaven de kinderdoop. Men hield zich aan de even ruime grenzen als God in het Oude Testament gedaan had, toen Hij met Abraham en zijn nageslacht het verbond der genade oprichtte. Kinderen hoorden erbij, *toen*. Kinderen horen erbij, *ook nu!* Het teken van het verbond mag dan veranderd zijn, het zegel niet! Gods doel met ons en de ruimte die Hij geeft in het ver-

Huldrich Zwingli

bond, zijn identiek gebleven.

Zwingli's opvolger, Heinrich Bullinger, heeft dit thema op een heel brede, heldere en evenwichtige manier uitgewerkt. Hij benadrukte het *ene* verbond dat God in de geschiedenis instelde. Bullinger heeft zijn tijdgenoten scherp ingeprent niet met het radicalisme van de dopers in zee te gaan. Gelukkig had hij de overheid aan zijn kant, die nog veel meer gevaren van de wederdopers vreesde. En bepaald niet onterecht.

Bij de herdoper wordt de orde van Gods heil omgekeerd. Bij hem dient de doop als bekroning van zijn godsdienstige levensontwikkeling. Zijn geloof is bepalend voor het al of niet toedienen van de doop. Daarmee wordt de aard van het geloof ernstig verwrongen. Want het geloof van de dopeling is niet beslissend voor de toediening van de doop, het is niet de 'menselijke inbreng' in de verbondsrelatie tussen God en mens, het is geen prestatie van onze kant. Maar het geloof is een geschenk van de Heilige Geest in het kader van de beloften in het verbond.

Maar voor ons blijft nog wel de vraag: hoe zit het met de zuiverheid van de kerk? Wij spreken toch ook van de ware kerk? Hoe bereik je die dan? De kinderdoop handhaven, iedereen maar gewoon lid laten blijven en zo net doen alsof de kerk geen grenzen stelt? Toch wel, en het is met name Calvijn geweest - en met hem een grote schare medestanders en volgelingen - die de ernst van de kerkelijke tucht onder de aandacht heeft gebracht. Tucht, niet maar rigoureus om iedereen er met grote snelheid uit te werken die niet meer past in je ideaalbeeld van de kerk. Maar tucht in de eerste plaats als degelijk onderwijs in de leer van Gods Boek, en vervolgens veel geduld oefenen met hen die zwak zijn in het geloof en in een gezond christelijke levenspraktijk. Maar ook - zeker als er onbekeerlijkheid blijkt - niet dralen met de voortgang van de tucht, tot de afsnijding toe.

Daarmee doet de kerk niet iets wat nodig is voor het bewaken en bewaren van een eigen cultuurtje, maar daarin is ze bezig om ieder kerklid erbij te bepalen dat hij/zij heeft te leven tot eer van God, en tot heil en zegen van zijn medemens. Daarin komt dan tot uiting wat de NGB in artikel 29 zegt over de leden van Gods kerk: 'Zij die bij de kerk horen, zijn te kennen aan de kenmerken van de christenen, namelijk aan het geloof en hieraan dat zij, na de enige Heiland Christus aangenomen te hebben, de zonde ontvluchten en de gerechtigheid najagen, de ware God en hun naaste liefhebben, niet naar rechts of links afwijken en hun oude mens met zijn werken kruisigen. Dat wil echter niet zeggen dat er geen grote zwakheid meer in hen zou zijn, maar door de Geest strijden zij daar elke dag tegen, hun leven lang. Zij nemen voortdurend hun toevlucht tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Here Jezus, in wie zij vergeving van hun zonden hebben door het geloof in Hem.'

Kennis versterken

In dit alles moeten we, om de normen van God voor de kerk vandaag op een goede manier te hanteren, veel gezonde *kennis* hebben van Gods Woord. We moeten niet maar wat 'hapsnap' teksten uit de mouw kunnen schudden. We zullen degelijke kennis moeten tonen van de korte weergave van ons geloof in Gods Woord, zoals we die vinden in de drie gereformeerde belijdenisgeschriften. Daarom is het gewoon onontbeerlijk regelmatig onderwijs te ontvangen in de Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels - op zondag, maar ook in de week. We moeten dit arsenaal niet als dood kapitaal laten liggen! En we hoeven ook geen koudwatervrees te koesteren als het gaat om taalkundige vernieuwing, om hetzelfde te zeggen in een eigentijds taalkleed.

Daarin kan de bijbelstudievereniging geweldig mooi helpen! Of na een 'alphacursus' nu een 'bèta-cursus'! Misschien moeten andere vormen van samen bezig zijn dan even wijken. Want dit onderwijs, déze instructie, in de gereformeerde leer is broodnodig, vandaag meer dan ooit!! Het gevaar van ontworteling dreigt alom! We zullen God moeten bidden om onze vaste hoop en de vurige liefde te laten merken aan onze medechristenen!

De weelde

De kerk die een woord voor alle mensen heeft, niets minder dan het reddend woord van Christus, deze kerk ligt in de vuurlinie. Zij krijgt de ene klap na de andere te verduren. De *militia Christi* raakt uitgedund. En ze lijkt aan onzekerheid te lijden.

En tóch is het waar dat de kerk nog nooit zonder antwoord heeft gezeten als het gaat om hen die wegdwalen. Als we de antwoorden maar niet onder het stof laten liggen. En ook nog denken dat de actualiteit ervan minimaal is. We mogen die trouwens best actualiseren als daar aanleiding toe is. (Bijv. *The Candlestand Statement* - zie hierover de artikelen in de *Gereformeerde Kerkbode* van Groningen, Friesland en Drenthe, d.d. 4, 11 en 18 maart 2005).

Want laten we het maar eens hardop tegen elkaar zeggen: wat zijn we rijk in God die ons zijn Woord schonk en die ons de belijdenis van de kerk op de lippen legde. Geschenken die we van tijd tot tijd weer moeten uitpakken!

Wat is het een weelde, jazeker, en een weldaad om gereformeerd te zijn!

Om dankbaar voor te zijn in deze nu al roerige eeuw.

En ook om die rijkdom door te geven aan onze nabije naaste - in biddend opzien tot God, die zijn verbond gedenkt en niet laat varen wat zijn hand begon.

Want: zijn liefde is de grondslag van ons leven!

Doelgericht?

Ik heb twee boeiende boeken gelezen. Het gaat om de boeken van Rick Warren. *Doelgerichte gemeente* en *Doelgericht leven*.
Het zijn boeken die veel in gang hebben gezet. Op allerlei plaatsen zijn mensen bezig zich te verdiepen in het doel van hun leven.
Veel gemeenten maken veertig doelgerichte dagen door. En dat is wereldwijd en in allerlei kerken en gemeenten aan de gang. Allerlei evangelische gemeenten, gereformeerde kerken, kerken binnen de PKN, zelfs rooms-katholieke parochies werken aan de hand van deze boeken. Het is opvallend als boeken zoveel indruk maken en zoveel in beweging brengen.

Rick Warren

Aantrekkelijk?

Waarvoor ben ik op aarde?

Niet voor mezelf, maar voor de Here.

Dat antwoord geeft Warren. En dat is een juist antwoord. Het draait niet om ons, maar om de Here. Dat is een belangrijk inzicht dat je geregeld moet vernieuwen. Voor jezelf persoonlijk en voor de gemeente samen. We zijn er niet voor onszelf, maar voor Hem.

En zeker als je het aantreft in een boek uit Amerika, dat ook nog eens zijn duizenden verslaat, doet dat weldadig aan. De eerste indruk is: geen *feel-good* evangelie, met de boodschap dat het geloof je zo gelukkig maakt en succesvol. Een evangelie dat zomaar blijft draaien om jouzelf in plaats van om de Here God. Op het eerste gezicht: een schrijver die ons oproept tot radicale dienst aan God. We zijn geschapen tot eer van God. Gods gemeente is er om God te verheerlijken en om het evangelie te verkondigen.

Maar ik ben toch niet enthousiast over de boeken. Ik heb zelfs ernstige bedenkingen. En die kritiek gaat verder dan: dit goede middel kan een paar bijwerkingen hebben. Zo zie je dat op bijsluiters van medicijnen staan. 'Als bijwerkingen zijn misselijkheid, braken en zo nog wat onaangenaamheden bekend, maar dat doet aan de kwaliteit van het middel niets af. Gebruik het gerust.' Als zo'n bijsluiter klonk de bespreking van het boek *Doelgerichte gemeente* door ds. Wim de Groot in het februarinummer 2005 van het ambtsdragersblad *Dienst*.

Wat hier volgt, is kritischer.

Wat maakt het boek zo aantrekkelijk, en dat voor een zo breed publiek? En waarom stoot het geen mensen af? Misschien een rare vraag: waarom stoot een boek geen mensen af? Maar die vraag lijkt me toch voor de hand te liggen als een boek gaat over radicale dienst aan de Here, een diepgaande bezinning biedt over het doel van je leven en het doel van kerk zijn. Zo'n bezinning is niet alleen aantrekkelijk. Wie met radicaliteit omgaat met dat soort onderwerpen, ziet ook dat er wegen uiteengaan. Dat er onderscheid komt tussen trouw en ontrouw. Tussen ware en valse kerk. Het is mij onmogelijk bij een dergelijk onderwerp katholieken, zevende-dagsadventisten, new-agebevlogenen, vrijzinnigen enzovoorts te vriend te houden. Warren lukt dat wel.

Rondblik **C. van Dijk**

Geestelijke coach

Warrens hoofdstelling is dat mensen en een gemeente een duidelijke doelstelling moeten hebben. Wie zonder duidelijk doel leeft, heeft een leven zonder richting. De Here vertelt ons wat het doel van ons leven is. Wat het doel is van het kerk-zijn. En dan kun je je leven richting geven en alle dingen die je doet, voor jezelf en met elkaar, richten op dat doel.

Welke doelen noemt Warren als de doelen voor het leven van een mens? De volgende:

1. U bent bedoeld om God voldoening te geven.
2. U bent geschapen om deel uit te maken van Gods gezin.
3. U bent geschapen om op Christus te lijken.

4. U bent geschapen om God te dienen.
5. U bent geschapen voor een missie.

In een route van veertig dagen, veertig hoofdstukken, worden we door deze geestelijke coach meegenomen op een ontdekkingstocht naar onze doelen en de wegen naar de verwezenlijking daarvan.

En telkens als je het leest, ben je onder de indruk van de gedrevenheid waarmee Warren zijn betoog neerzet. Zijn visie is een gesloten bouwwerk. Maar ik wil het bekritiseren vanaf de fundamenten van het gebouw.

We worden vanaf het begin van zijn boek over doelgericht leven bij de hand genomen door een geestelijke coach. En hij dwingt ons om een contract te sluiten. Een contract van toewijding, dat we werkelijk veertig dagen lang zijn boek zullen lezen. We moeten onze handtekening zetten onder een verklaring. In de Nederlandse versie staat daarboven: 'Mijn overeenkomst', in de Engelse versie: 'My covenant'. En dat kun je ook vertalen met: mijn verbond. Is hier sprake van een arbeidsovereenkomst van een mens, of van een verbond met de heilige God? Onmiddellijk voel je als gereformeerde vervreemding.

Hoe komt Warren tot zijn vijf doelen? Dat verantwoordt hij niet. En telkens weer komen we lijstjes tegen in de diverse dagen. Lijstjes die geponeerd worden zonder onderbouwing. (Dag 3: vijf geweldige voordelen van doelgericht leven; dag 5 en 6: drie bijbelse metaforen voor ons leven; dag 7: vijf manieren om God te eren; dag 30 en verder: S.H.A.P.E. vijf elementen in de dienst aan God: Spiritual gifts, Heart, Ability, Personality, Experience. En zo nog heel vaak meer.)

Deze lijstjes vormen de ruggengraat van zijn betogen. En je mag je vaak afvragen waar die lijstjes vandaan komen: uit de Bijbel? Uit zijn ervaring? Uit marketingboeken? Uit new-age-handboeken? Zijn die lijstjes volledig, of arbitrair? Staan in dag 5 en 6 alle metaforen die de Bijbel voor ons leven geeft? Nee, volgens mij helemaal niet. Er ontbreken fundamentele: het leven als strijd tussen licht en duisternis, tussen waarheid en leugen bijvoorbeeld…

De lijstjes geven een zeer hecht gevoel bij het lezen. Hier spreekt de deskundige, de geestelijke coach.

Maar over de herkomst van zijn lijstjes laat hij ons in het ongewisse. Het zijn wel vaak populair psychologische lijstjes. Ik moet vaak aan dr. Phil en Oprah Winfrey denken.

Bijbelgebruik

Maar de Bijbel dan? Die gaat toch op elke bladzijde van zijn boek open? Ja, maar ter illustratie van die lijstjes en doelen. Ze komen niet uit de Bijbel op, maar worden vanuit de Bijbel geïllustreerd. Warren laat de Bijbel niet zijn eigen verhaal vertellen. Nergens vinden we een rustige uiteenzetting van het evangelie. Nee, de schrijver heeft een doel. En aangepast aan dat doel werkt hij met de Bijbel. En hij gebruikt dan bijvoorbeeld de Bijbel in allerlei vertalingen en parafrases. En de keuze voor welke vertaling of parafrase wordt ingegeven door zijn doel.

Een voorbeeld van zijn bijbelgebruik uit het begin van zijn boek: het boek is een veertigdagencursus. En dan maakt Warren duidelijk dat het getal veertig ook in de Bijbel veel voorkomt als een middel tot ingrijpende levensverandering. Dat wordt als volgt onderbouwd: het leven van Noach werd totaal veranderd door veertig dagen regen. Mozes werd totaal veranderd door veertig dagen op de berg Sinai door te brengen. De verspieders werden totaal veranderd doordat ze veertig dagen in het Beloofde Land doorbrachten.

Vooral dat laatste voorbeeld (Warren noemt er nog vijf) is ronduit bizar: de verspieders kwamen in meerderheid als ongelovigen terug… Dergelijk bizar schriftgebruik komen we veel vaker tegen. Zeker waar Warren puur psychologische inzichten wil illustreren door de Bijbel (dag 31: uw vorm begrijpen: Petrus was sanguinisch, Paulus was cholerisch, Jeremia was melancholisch…).

Daarvan kun je leren dat niet het blote feit dat op iedere bladzijde bijbelteksten staan, een boek bijbels verantwoord maakt. De manier waarop hier de Bijbel wordt gebruikt, staat voluit open voor de oude zegswijze: elke ketter heeft zijn letter. De boodschap zelf moet uit de heilige Schrift opkomen.

Nu komt alles af te hangen van het doel dat Warren zichzelf stelt met zijn boeken. Alles wat geschreven wordt over een doelgericht leven, een doelgerichte gemeente, komt op uit het doel dat de schrijver heeft. Wie op een doel mikt, moet zuiver mikken. Een paar graden scheef in het begin, en je zit er hopeloos ver naast…

Je moet...

Is er dan zoveel kritiek nodig op de doelen die Warren stelt? Ja, dat moet zeker. Een mens moet van Warren een rijtje doelen vervullen. En het eerste doel is dat we er zijn tot eer van de

Coaching

Here. Daaronder volgen nog een aantal doelen. Maar daar is een ongelijksoortigheid in. Het eerste doel moet beheersend zijn. Maar dat is bij Warren onvoldoende het geval. En dat maakt dat een christen vooral veel moet van Warren. Je moet tenslotte toch je *targets* gaan halen. Dat blijkt het sterkst in wat hij schrijft in zijn boek over de doelgerichte gemeente: je moet bekeerlingen maken, anders ben je geen goede gemeente. Het hele gegeven dat je trouw moet zijn en dat de Here *al dan niet* de groei geeft, wordt weggezet als een fabeltje (fabeltje vijf en zeven in zijn hoofdstuk over Fabeltjes over groeiende gemeenten).

Warren schrijft ons dwingend voor, dat we een christen van wereldklasse moeten worden (dag 38). We kunnen kiezen: of een wereldse christen zijn, of een christen van wereldklasse worden. Daarin verraadt zich een perfectionisme dat onvoldoende oog heeft voor de gebrokenheid van deze wereld en de manier waarop de Here het leven van zijn kinderen en zijn kerk leidt.

Een leven in werkelijke overgave aan de Here maakt je tot een ander mens. En daar schrijft Warren mooie en radicale dingen over. Maar de dwingende stijl van Warren, met daarbij het suggestieve bijbelgebruik, maakt dat het gaat voelen als de zweep. Je wordt opgejaagd door je mentor, je spiritual coach om vooral je *targets* te halen. Je wordt niet gelokt door de stem van de goede herder.

Wat zijn nu dingen die ik echt mis in de boeken? Ik mis bij alle activiteit die van ons gevraagd wordt, een werkelijk schuldbesef voor de heilige God. Ik mis nadruk op werkelijke persoonlijke heiliging. En ook nadruk op echte heiliging in de kerk. De kerk hebben we nodig. We kunnen niet geloven zonder de kerk. Daarover schrijft Warren mooie dingen (doel 2, dag 15-21). Maar de kerk moet ook pal staan voor de waarheid, de zuiverheid in leer en leven. En dat wordt door Warren ontkend. Niet jouw theologische inzichten zijn van belang, maar je goede bedoelingen. En discussiëren, elkaar tegen het licht van de Schrift houden, wordt door hem neergezet als fout en liefdeloos (dag 21). Liefde wordt tegenover leerzuiverheid gezet. Theologische verschillen zijn maar de hobby's van theologen. En voor de hemelpoort maakt het allemaal niets uit. De kerk moet open en welkom zijn, maar nooit hard onderscheid maken tussen waarheid en leugen. Daar ligt volgens mij ook de reden dat de boeken zo 'samenbindend' lijken te werken. Een eenheid in liefde, die niet door liefde tot God en de leer van de Godsvrucht wordt ingegeven. Maar de Bijbel leert ons toch dat er een strijd voor de waarheid moet worden gevoerd? Dat er roofgierige wolven Gods kudde belagen? Dat in het laatst van de dagen iemands huisgenoten zijn vijanden zullen zijn? Niets van dat alles in Warrens boeken.

Ten slotte

Ten slotte blijkt me dat de eerste indruk 'dit is een radicaal boek, dit is geen *feel-good* evangelie' toch verre van terecht is. De doelen zijn bij Warren tenslotte toch vooral belangrijk voor ons als mensen zelf. Wijzelf worden er gelukkiger van om doelgericht te zijn.

Dag 17: 'God heeft zijn gemeente geschapen om onze vijf diepste behoeften te vervullen: een doel om voor te leven, mensen om mee te leven, principes om naar te leven, een taak om uit te oefenen en kracht om door te leven.'

Ten slotte bijt de slang zich in de staart en wat als radicaal op God gericht lijkt te beginnen, draait toch om de mens en zijn zelfverwerkelijking. Toch een dr. Phil en Oprah Winfrey-evangelie.

In deze bespreking lukt het me niet om compleet te zijn. Tot op zekere hoogte zijn deze boeken geschikt om in groepsverband te lezen en te bespreken, en dan om juist de rijkdom van een gereformeerde overtuiging met elkaar te delen. Als een oefening in geestelijk onderscheidingsvermogen. Ik vrees echter dat dat onderscheidingsvermogen nogal eens ontbreekt. En dan helpen deze boeken je van de wal in de sloot.

Brieven van een kroongetuige

Opnieuw is er reden om de redacteur en de medewerkers aan de serie 'Commentaar op het Nieuwe Testament', verschijnend bij Kok Kampen, te feliciteren met een nieuw deel. Dr. Pieter J. Lalleman nam de uitgave van *1, 2 en 3 Johannes. Brieven van een kroongetuige* voor zijn rekening.
De ondertitel is al veelzeggend en geeft uiting aan een bewuste keuze op het veld van de canoniek, of ook wel genoemd de inleidingsvragen van dit boek.

Algemene inleiding

In de algemene inleiding (p. 9-50) schetst Lalleman een helder beeld van de vragen die leven rond deze brieven, als verschillen in taal en stijl, auteurschap en de relatie met het Johannesevangelie en met de Openbaring aan

Korte boekbespreking

T.M. Hofman

Johannes. Hij noemt de argumenten van tegenstanders van het johanneïsch auteurschap, weegt deze en maakt zelf een bewuste en onderbouwde keuze voor het van oudsher heersende standpunt omtrent de apostel Johannes als auteur. Ook Openbaring beschouwt Lalleman als een volwaardig 'familielid', al richt hij zich vooral op de relatie tussen de brieven en het Johannesevangelie. De link tussen Openbaring en de brieven van Johannes ligt vooral in uitdrukkingen als 'geboden bewaren', 'getuigen', 'getuigenis' en 'overwinnen', en in het feit dat de schrijver niet altijd duidelijk onderscheid maakt tussen God en Jezus Christus (p. 13). Tevens signaleert de auteur verschillen tussen de brieven en Openbaring, rond het gebruik van antichrist(en) en de historische setting van de teksten. Het zou te ver voeren hier alle argumenten op te sommen. Lalleman komt voor wat betreft het auteurschap op p. 18/19 tot een heldere conclusie. Voor 1 Johannes kunnen we op grond van de nauwe verbinding met het Johannesevangelie 'zonder twijfel aannemen dat Johannes de schrijver was'. We lezen inzake 2 en 3 Johannes, dat er minder overtuigende gegevens zijn en geen sluitend bewijs. Lalleman zoekt vervolgens bewuste aansluiting bij de vroege kerk om zo 'ook deze twee brieven te beschouwen als door de apostel Johannes geschreven'.

Het is waardevol dat dit commentaar tevens aandacht geeft aan de hypothese van een apart johanneïsch christendom, o.a. hier te lande verdedigd door B.W.J. de Ruyter. Lalleman typeert deze aanpak terecht als 'een typisch westerse en modernistische overschatting van de mogelijkheid om de geschiedenis te reconstrueren op basis van enkele verkondigende teksten' (p. 23).

Ruime aandacht krijgt in het algemene deel het onderzoek naar de aanleiding tot het schrijven - de dwaalleer. In deze uiteenzettingen is Lalleman duidelijk in zijn element en biedt dit commentaar waardevolle lijnen. Ook hier is de vroegere en de actuele discussie in hoofdlijn verwerkt.

Voor de plaats van herkomst wordt aansluiting gezocht bij de oude kerk en is Efeze als plaats van ontstaan van de brieven waarschijnlijk. Als datering opteert Lalleman voor de jaren 80 of 90 van de eerste eeuw, er leven mogelijk nog andere ooggetuigen. Ook de verhouding tussen 1 en 2 Johannes krijgt aandacht, waarbij de mogelijkheid genoemd wordt, dat 2 Johannes eerder geschreven werd dan 1 Johannes. Zo legt Lalleman in dit commentaar eerst 2 Johannes uit, daarna 3 Johannes en ten slotte de eerste brief van Johannes.

Uitleg

De uitleg van de tweede brief van Johannes gebeurt aan de hand van een perikoopindeling. Daarin krijgen de verzen 7-11 met betrekking tot 'de waarheid over Jezus de Zoon' inhoudelijk de meeste aandacht. Er dreigen gevaren, vooral rond de juiste kijk op Jezus. De apostel gaat hier in op de confrontatie waarheid en leugen. Niet iedere uitlegger heeft begrip voor de aanpak van de apostel. Er staat echter heel veel op het spel. Het accent op het komen van Gods Zoon (2 Joh. 7) in deze wereld legt een link naar het Johannesevangelie en benadrukt de menswording als essentieel voor het christelijk geloof. Hier ligt de grondfout van de dwaalleraars. De vraag rees hoe en wie Jezus was. De tegenstanders dachten aan een schijnlichaam en ontkenden het verzoenende offer voor de zonden.

Tevens gaat Lalleman uitvoerig in op de uitdrukking 'komende in het vlees' en het opvallende gebruik van 'antichrist'. Uitvoerig schildert dit commentaar de waarschuwing aan de gemeente en daarbij horend de positieve tegenpool en tevens de praktische gevolgen die dat o.a. heeft voor de weigering om de dwaalleraren te ontvangen. Lalleman maakt duidelijk waarom dat de lijn behoort te zijn.

In ruim 20 pagina's geeft dit commentaar vervolgens een uitleg van 3 Johannes, waarbij de verzen 5-12 de kern vormen. Daarin krijgt de kwalijke rol van Diotrefes ruime aandacht als een waarschuwing niet alleen voor het verleden, maar ook voor het heden (p. 97). Zo komt er in deze brief een appèl aan de orde om goed en kwaad te blijven onderscheiden, en het goede te praktiseren, want dat hoort bij God. Daarbij is iemands positie tegenover God bepalend.

De eerste brief van Johannes, tevens de grootste van omvang, krijgt ruime aandacht in dit commentaar. Na enkele tientallen pagina's thematische uitleg rond een elftal thema's als: God de Vader, Jezus de Christus, de Heilige Geest, volgt een vers-voor-versverklaring. Ook daaruit een enkele greep om het commentaar te proeven.

Op p. 131 vinden we een mooie uitleg rond het gebruik van verschillende werkwoorden in 1 Johannes 1:1v met een grote nadruk op Johannes' zintuiglijke ervaring van Christus' komst. Horen, zien met eigen ogen, aanschouwen, tasten met de handen etc. geven uitdrukking aan de lichamelijkheid van Johannes' ervaringen. De schrijver is kroongetuige en staat tegenover dwaalleraren die de menswording van Gods Zoon en het kennen van Hem ontkennen. Ook hier trekt Lalleman (op p. 132) de lijnen door naar onze situatie.

De misleiders en de zonde komen scherp in beeld, maar de Geest en de liefde zijn bepalend voor de kinderen van God.

Een aanbeveling

Het was verleidelijk meer door te geven uit dit fraaie boek, maar u moet het zelf ter hand nemen. Het commentaar laat helder zien dat de ondertitel 'Brieven van een kroongetuige' passend is voor toen en thans. Lalleman schrijft met kennis van zaken, daarbij ook de Handelingen van Johannes betrekkend. Het werk is in een goed te volgen stijl gesteld en fraai uitgevoerd. Voor sommige begrippen wordt verwezen naar het commentaar op het Johannesevangelie. De lezer wordt wel geacht dat ter beschikking te hebben.

We mogen dankbaar zijn dat deze serie in het Nederlandse taalgebied verschijnt. Dit deel laat opnieuw zien, dat er in gesprek met andere uitleggers en vooral door intensieve omgang met de tekst zelf waardevolle handreikingen plaatsvinden. Zo krijgt het heilshandelen van God in Christus door de Heilige Geest in dit werk het volle accent en wordt de gemeente aangespoord en geestelijk toegerust uit dit heil te leven en het getrouw getuigend door te geven.

N.a.v. Pieter J. Lalleman, *1, 2 en 3 Johannes. Brieven van een kroongetuige*, uitg. Kok, Kampen 2005.
ISBN 90 435 1058 0. 232 pag.
Prijs € 27,90.

Dr. T.M. Hofman is hoogleraar Nieuwe Testament aan de chr. geref. TU te Apeldoorn.

Onrecht en Gods oordeel

Van de hand van dr. A. van de Beek, theologisch hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, verscheen een boek waarvoor ik graag aandacht vraag. Wij kennen de auteur als een zeer vruchtbare schrijver, die altijd verrassend weet in te gaan op actuele zaken. Dit keer stelt Van de Beek de christelijke toekomstverwachting aan de orde.

Daarbij noemt hij het probleem van al het *onrecht* dat in onze wereld geschiedt, en dat voor zijn besef het eigenlijke probleem is waarmee mensen van deze tijd worstelen. Hoe is het geloof van de kerk te rijmen met de onderdrukking, verkrachting, honger en corruptie waarmee wij dagelijks via de media worden geconfronteerd? Wat hebben wij als christenen in het aangezicht van zoveel onrecht en leed te zeggen? Voor Van de Beek is de kern van het christelijk geloof de overtuiging dat God eenmaal recht doet, en dat geweld en onrecht niet het laatste woord hebben. In het lijden van de tegenwoordige tijd is er hoop!

Drie typen

Wanneer het gaat om de hoop die christenen hebben, onderscheidt Van de Beek drie verschillende typen. Er is allereerst een *theologie van de hoop* die alles verwacht van een vernieuwing van de wereld. Christenen hebben zich in te zetten voor een verbetering van de wereld. Het vrederijk is een vergezicht dat ons denken en handelen dient te richten. Deze theologie is maatschappijkritisch, ze wil bestaande machtsstructuren ontmaskeren. Ze neemt het op voor de ontrechten en kanslozen. De kerk verkondigt een boodschap voor een andere maatschappij. Hier op aarde mag al iets zichtbaar worden van het koninkrijk van God.

Deze optimistische theologie heeft echter voor vele christenen vandaag haar aantrekkingskracht verloren. De wereld lijkt voor geen verbetering vatbaar. De rauwe werkelijkheid van terrorisme, honger en onderdrukking spreekt andere taal. Mensen voelen zich bedreigd door machten die hun te groot zijn. Het is een illusie te denken dat er werkelijk een betere wereld te maken is. Er meldt zich nu een *theologie van de geborgenheid*. We willen veilig zijn in Jezus' armen. Het gaat om 'troost' en 'veiligheid'. Het evangelie moet ons vooral rust geven in een wereld die ons overspoelt met haar problemen. In de chaos om ons heen moet de kerk een plaats zijn waar wij geborgenheid ervaren. Opwekkingsliederen zijn populair doordat zij getuigen van deze geborgenheid.

Van de Beek wijst erop dat deze theologie van de geborgenheid uiteindelijk niet bevredigt. Wat moeten wij ermee, als het onrecht blijft en het lijkt dat God de dingen maar op hun beloop laat? Hij bepleit dan ook een *theologie van het oordeel*. Zo'n theologie is in onze dagen wel niet in trek (de hel is 'uit', want God is liefde), maar uit de Schrift blijkt dat het Gods wezen is dat Hij rechtvaardig is en recht doet aan hen die op aarde onrecht lijden. Volgens Van de Beek wortelt het geloof in de opstanding van de doden in het geloof in Gods gerechtigheid. God laat de verdrukten niet in de steek. Als de rechtvaardigen in dit leven geen vergelding zien, moet dat gebeuren in een leven dat zij ontvangen na hun dood. Er is een God die eens recht doet!

God heeft ingegrepen

In het Oude Testament klinkt de roep om de dag van de HERE, om zijn ingrijpen. Het verrassende van het Nieuwe Testament is de verkondiging dat Hij ingegrepen heeft. In Jezus Christus is God gekomen om de dingen

Boek van de maand

A.N. Hendriks

recht te zetten. Met Christus' komst is de geschiedenis afgelopen. Wij leven in 'het laatste der dagen' (Heb. 1:1). Het oordeel is over deze wereld gegaan op Golgota. De Mensenzoon voltrekt daar het gericht doordat Hij het *aan Zichzelf* voltrekt. God is op Golgota Rechter én Lam tegelijk. Van de Beeks theopaschitisme (= de opvatting dat God *lijdt*) dat wij al in eerdere publicaties signaleerden, komt sterk naar ons toe, wanneer hij stelt dat God bij de kruisiging zelf het lijden van de rechtvaardigen op Zich neemt en Zich identificeert met de slachtoffers van de geschiedenis. Het meest verrassende van het kruis is dat God Zich niet alleen vereenzelvigt met de slachtoffers, maar ook met de *daders*. Hij neemt immers de zonden van heel de wereld op Zich. 'Hij vereenzelvigt zich niet alleen met de hongerenden in Zimbabwe, maar ook met die verschrikkelijke Mugabe' (p. 39). Zo is werkelijk álles geboet!

Over de wereld is in het geloof aan het evangelie alleen maar te spreken als een veroordeelde wereld. Wie deze wereld nog wil verbeteren, vergeet in hoogmoed het kruis. 'Hier beneden is het niet', zo luidt de provocerende titel van het boek dat onze aandacht vraagt. Deze boodschap van Van de Beek wortelt in zijn *versmalling* van het evangelie. Het is bij hem het evangelie van het kruis, terwijl het in het Nieuwe Testament toch ook en vooral het evangelie van de opstanding is, van nieuw leven door Christus' kracht. Doordat Van de Beek hier reduceert, komt hij ertoe te zeggen dat wij onze goede werken wel

kunnen vergeten. Gods oordeel is al voltrokken. 'Wat er verder nog in de wereld gebeurt, kan daaraan niets meer afdoen - en ook niets meer toedoen. Wat wij dus verder doen, doet er niet meer toe voor het koninkrijk van God' (p. 43).

Vreemdelingschap

Hier beneden is het sinds Golgota niet meer. Christenen zijn vreemdelingen op aarde. Wij hebben ons burgerschap in de hemel. Wij verblijven op een plek die door onze gemeenschap met Christus de onze niet meer is. En die wij zo gauw mogelijk hopen te verlaten. Als vreemdelingen zijn christenen een uiterst kwetsbare groep. Daarom moeten ze uitkijken om maatschappelijke structuren te veranderen. Het is ook zinloos, want je kunt de structuren wel veranderen, maar je blijft vreemdeling. Christenen moeten zich niet in de politiek mengen. De structuren zijn die van *deze wereld*, waarvan de geschiedenis al is afgelopen. 'De wereld verbeteren is als een nieuwe positiejapon kopen als de bevalling al begonnen is' (p. 49).

Wij kunnen er volgens Van de Beek met ons christelijk leven hoogstens aan bijdragen om het op aarde een beetje bewoonbaar te houden, zolang als het duurt. Maar wij leggen het anderen niet op. Omdat wij burgers van het hemelrijk zijn, hoeven we geen politieke agenda in het oog te houden. 'We leven niet meer voor deze wereld, maar we behoren bij de toekomende wereld. We maken ons daarom niet druk meer om deze wereld' (p. 60).

Al kunnen wij de wereld niet veranderen, wij kunnen zélf wel anders worden. De doop is het bad van wedergeboorte en reiniging. We worden in een nieuw leven gesteld. Het leven van de navolging van Christus. We moeten ons inzetten om werkelijk anders te zijn en daarin te laten zien dat wij niet meer leven voor deze wereld, maar de hemel toebehoren.

Het is te waarderen dat Van de Beek ons vreemdelingschap benadrukt. We voelen ons te veel thuis in onze welvaartsmaatschappij met al haar plezierige kanten. Maar doordat hij het begrip 'wereld' niet helder omschrijft, krijgt vreemdelingschap bij hem iets van doperse mijding. Er is de zondige mensenwereld, maar er is toch ook de wereld die door Gods scheppend woord tevoorschijn kwam? Kun je zeggen dat die wereld op Golgota geoordeeld is? Geldt

Golgota

van die wereld niet dat de mens *rentmeester* is over wat God hem toevertrouwt (vgl. Gen. 1:28)? Vreemdelingschap jazeker, maar tegelijk ook rentmeesterschap. De laatste notie komt bij Van de Beek niet ter sprake!

Volgens de auteur hoeven wij ons niet meer druk te maken om 'de wereld'. Maar de Schrift leert ons in de natuurpsalmen hoezeer de Here God Zich nog druk maakt om zijn wereld (vgl. bijv. Ps. 104). Moeten christenen ook daarin geen navolgers van God (vgl. Ef. 5:1) zijn, dat zij zich inzetten voor zijn wereld, opdat de HERE Zich verheuge over zijn werken (Ps. 104:31)? Wie belijdt dat God zijn wereld instandhoudt, kan niet de wereld de wereld laten! Mijns inziens dringt het belijden van Gods voorzienigheid (vgl. zd. 10 HC) tot zorgvuldig rentmeesterschap.

Maar ook ten aanzien van de zondige mensenwereld geldt niet dat wij de boel de boel kunnen laten. Het viel mij op dat juist in een psalm die getuigt van Gods rechter-zijn, de belijdenis klinkt: 'alle hoornen der goddelozen zal ik afhouwen' (Ps. 75:11). Wij hebben wel degelijk iets te doen. Psalm 20:8 zegt: 'maar wij roemen in de naam van de HERE, onze God.' Dat roemen is niet beperkt tot het binnenkerkelijke, maar geldt ook het openbare leven. De achtergrond van wat de Heidelberger belijdt over de eed (zd. 37), is dat onze vaderen Gods naam niet dopers wilden reserveren voor de kerk, maar van betekenis achtten voor heel de samenleving.

Die naam moet publiek beleden en uitgeroepen worden. Er is voor christenen op het publieke terrein meer te doen dan Van de Beek stelt! Tegenover zijn waarschuwing om niet in de wereld te investeren (p. 49), blijf ik turen op het woord in Jeremia 29:7: 'Zoekt de vrede voor de stad (Babel) waarheen Ik u in ballingschap heb doen wegvoeren ...'

Opstanding van het lichaam

Van de Beek kiest voor een theologie van het oordeel. Wie dat doet, kan over de lichamelijke opstanding niet zwijgen. Als hier op aarde geen recht wordt gedaan, dan moet het na onze dood. Voor Van de Beek heeft het eeuwige leven alles te maken met Gods gerechtigheid. Vroegchristelijke schrijvers hebben de lichamelijke verrijzenis verdedigd, omdat zij geloofden dat God eens recht doet. Een ziel zonder lichaam is geen mens, zegt Justinus de Martelaar. God doet straks *mensen* recht! In de opstanding van het vlees gaat het om het herstel van onze identiteit, en wel onze lichamelijke identiteit. Van de Beek zegt fraaie dingen over deze opstanding, al miste ik een dieper ingaan op wat Paulus in 1 Korintiërs 15 zegt over het 'Geestelijk lichaam', dat Gods kinderen eens ontvangen.

Het komt mij voor dat Van de Beek de koppeling tussen oordeel en opstanding zwaarder aanzet dan zich in het Nieuwe Testament terug laat vinden. Ik ontken die koppeling niet, maar heb de indruk dat het Nieuwe Testament hier meer pijlen op zijn boog heeft. Het gaat bij het perspectief op de opstanding van de doden ook om troost in het lijden (vgl. Rom. 8:1 met 8:11), om troost bij het graf (1 Tess. 4:16) en om de weten-

schap dat onze arbeid niet vergeefs is in de Here (1 Kor. 15:58).

Graag geef ik door wat Van de Beek schrijft over onze toekomstige identiteit: 'We kunnen het gerust aan God overlaten om te beoordelen hoe ons opstandingslichaam er zal uitzien - hoeveel van onze geschiedenis Hij daarin meeneemt, wat ons tot de unieke mens maakt, die Hij liefheeft' (p. 81).

Het oordeel

De hel is tegenwoordig niet erg in trek. Velen verdragen het niet wanneer er over de hel gesproken wordt. In een theologie van geborgenheid past het serieus nemen van de hel al helemaal niet, want men ziet God daarin als een liefdevolle God die voor ons zorgt en ons begrijpt, zelfs in ons falen. Maar zo gaat men voorbij aan wat voor Van de Beek de kern is van de toekomstverwachting van de kerk: God doet eens recht. En dat betekent dat er *geoordeeld* zal worden!

Er komt een scheiding tussen mensen (vgl. Dan. 12:2). Daarbij gaat het niet alleen om geloof, maar ook om werken als vruchten van het geloof. Uit wat ik al releveerde over het lijden van God in Christus op Golgota, zou de conclusie getrokken kunnen worden dat Van de Beek de weg van de *al*verzoening opgaat: ten slotte komt het voor iedereen terecht. Die weg wil hij toch niet op. Hij neemt wat de Bijbel zegt over het laatste oordeel, uiterst serieus. De hel is straks niet leeg! Want het kwaad waarover geen berouw was, wordt eens bestraft. De moderne ontkenning van het oordeel is een ontkenning van Gods gerechtigheid. Ten diepste gaat het om het ware Godsbeeld: de God van Israël is de *rechtvaardige* God. We mogen zelfs niet hopen dat de hel leeg is, want dan zou er geen recht gedaan worden (p. 94).

Van de Beek zegt behartigenswaardige dingen. Het doet goed te horen hoe hij opponeert tegen de eenzijdige theologie van de geborgenheid, die vergeet dat onze God ook een verterend vuur is (Heb. 12:29). Maar wat hij eerder schreef, verdwijnt aan het eind van zijn boek uit het zicht. Als God 'zich identificeert met de slachtoffers van de geschiedenis' (p. 36), hoe gaat het dan uiteindelijk met die slachtoffers? Aan het slot spreekt Van de Beek wel over het lot van gelovigen en ongelovigen, maar we horen niets meer over de verdrukten en gekwelden in het algemeen. De Here zal zijn volk recht doen. Wat doet de Here met de ongelovige slachtoffers van de geschiedenis?

Ten slotte

Ik waardeer zeer dat Van de Beek als *het* kwellende probleem op tafel legt, dat wij van God in een wereld vol onrecht en bitter leed zo weinig merken. Ik herken mijn eigen aanvechting wanneer hij zegt: 'Het eigenlijke probleem waardoor het geloof wordt aangevochten, is dat

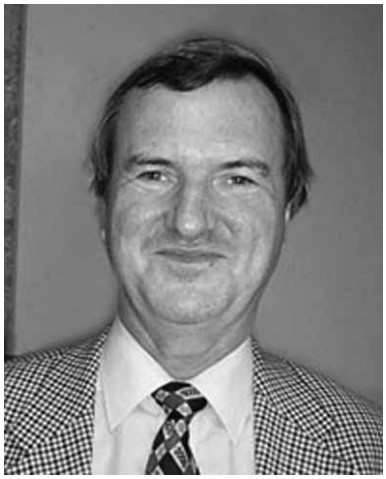

Dr. A. van de Beek

God geen recht doet' (p. 105). Ik moest al lezend denken aan de verzuchting van G.C. Berkouwer, dat hij bij het ouder worden meer moeite kreeg met de belijdenis van Gods voorzienigheid. Ik denk dat Van de Beek gelijk heeft wanneer hij zegt dat mensen niet wakker liggen van wereldbeelden, van wetenschappelijke argumenten tegen het geloof, maar van het onrecht dat maar voortduurt, waarbij de vraag wordt: is er wel een God? Doet Hij nog iets? Schokkende tv-beelden van slachtoffers vragen om antwoord op deze vragen.

Er zijn kritische opmerkingen te maken bij het antwoord dat Van de Beek geeft. Maar wij kunnen van hem leren dat wie 'hoordergericht' wil preken en spreken, aan deze vraag vandaag niet voorbij kan gaan. Elke tijd heeft zijn eigen aanvechtingen. Ik heb zoveel aandacht gegeven aan het boek van deze professor om de lezers van ons blad ervan te doordringen dat het de hoogste tijd is werkelijk vanuit de Schrift *in te gaan* op al het geweld waarmee wij dagelijks worden geconfronteerd!

N.a.v.: A. van de Beek, *Hier beneden is het niet. Christelijke toekomstverwachting*, uitg. Meinema, Zoetermeer 2005. ISBN 90 2114058 6. 126 pag. Prijs € 12,50.

Twente bekeerd

Onder keizer Karel de Grote
werd het ernst met het zendingswerk.
Toen kwamen ook deze gebieden
onder heerschappij van de kerk.

Het nieuwe geloof bracht de mensen
nieuw licht en nieuwe hoop,
maar het bleek, met zijn stelsel van tienden,
allesbehalve goedkoop.

Nu was in de wijde luchten
Wodan niet langer de baas,
maar men bleef de midwinterhoorn blazen
en paasvuren stoken met Paas.

En dat Wodan de doden haalde,
ze naar het Walhalla bracht,
leefde voort, nog duizend jaren,
in 't verhaal van de Wilde jacht:

soms hoorde een boer de jachthoorns,
de stemmen, het gericht
van honden en hoefgetrappel,
voorbijtrekkend in de lucht.

Veel geveltekens tonen
een kruis op een zonnerad.
Zo krijgen Wodan en Christus
nog altijd allebei wat.

Willem Wilmink

Uit: *Verzamelde liedjes en gedichten 2004*

'Zo krijgen Wodan en Christus
nog altijd allebei wat.'

Ik denk dat het eeuwenlang inderdaad zo gegaan is.
De kerstening is langzaam verlopen.
Tot de Reformatie van de 16e eeuw werden oude heidense gewoonten vaak geduld.
Rome was daarin wat toleranter dan de dominee en ouderling.

Vandaag zien we dat Wodan oprukt.
Het heidendom is om ons en bij ons thuis via tv en internet.
De kerstboom is er kinderspel bij.

Het komt er nu op aan dicht bij Christus en zijn Geest te leven.
Want Christus wil ons hele, ongedeelde hart en bestaan.

Gedicht **G. Slings**

Is de toekomst aan doelgroepkerken?

‘Wist u dat de gezondheidswinst van appels spectaculair kan stijgen? Dit is mogelijk door bijv. het bewaarproces te verbeteren. Daarom is er alle reden de aanschaf niet te laten afhangen van uw smaak. Wie een gezond lichaam wil houden, zal voor producten moeten kiezen die zoveel mogelijk gezonde stoffen bevatten.’ Met deze fruitige metaforiek begint C.M. van Driel in *De Wekker* (van 28 oktober) een artikel. Het is voor hem een korte samenvatting van de kritische kanttekeningen die hij wil plaatsen bij de in zijn (maar ook onze) kerken ontstane projecten van gemeentestichting en de ermee samenhangende gedachten over de presentie van de kerk, met name in de grote steden. De titel die hij koos, geeft in het kort de strekking van zijn boodschap weer: ‘Pleidooi voor de bestaande kerk.’ Dat blijkt beslist geen pleidooi voor starheid en onveranderlijkheid te zijn. Maar wel voor een positief kritisch blijven toetsen van wat zich zoal aandient aan ideeën en methoden om de presentie en het functioneren van de kerk te veranderen en te verbeteren. Dat toetsen zal toch steeds moeten gebeuren aan de hand van de richtlijnen die God zelf in zijn Woord daarover geeft, benadrukt hij. Met die gedachte als uitgangspunt komt hij vervolgens tot de volgende waarnemingen en beschouwingen, die mij zeker ter zake voorkomen:

Profiel

Elke kerk heeft een bepaald profiel. Bij een chr. geref. kerk is dat allereerst bepaald door de wil christelijk en gereformeerd te zijn. De diversiteit is nogal groot. De meeste gemeenten hebben door in de afgelopen decennia allerlei keuzes te maken op het gebied van de voorhanden zijnde predikheren en liturgische mogelijkheden zich van een eigen lichaam voorzien, waarvan ze de handicaps niet meer (in)zien. Allerlei delen hebben de benen genomen, terwijl nieuwe zich juist hebben laten incorporeren. Bij deze geestelijke smaakfactoren voegen zich andere, die nieuwkomers gemakkelijk in het oog vallen, zoals kledingstijl en etniciteit.

Wie iets beter kennismaakt, ziet dat er tegelijk nog grote verschillen zijn: qua geestelijke ‘ligging’, geestelijk niveau, interesses, opleiding, sociale standing, maatschappelijke functies, om niet meer te noemen. Veel gemeenten zijn weliswaar overwegend van oudsher kerkelijk-blank, daarnaast zijn er op kleine(re) schaal nieuwkomers met een andere etniciteit, afkomstig uit een andere kerkelijke traditie, en ook wel mensen die geen enkele link met het christendom hadden. Als gemeentestichters de bestaande kerken typeren krijg ik geregeld de indruk dat ze generaliseren, soms karikaturiseren. Het profiel dat kerken hebben is m.i. niet zo eenduidig als vaak beweerd. Zeker menige kerk in de grootstedelijke gebieden bevat een behoorlijk breed gemeentelijk palet, terwijl juist in die gebieden de initiatieven tot gemeentestichting bloeien.

Principe boven praktijk

Ook al heeft elke kerk een zeker profiel, dat wil nog niet zeggen dat een profiel tot richtsnoer moet worden genomen. Het tegendeel is het geval. De identiteit van een gemeente wordt daardoor slechts in beperkte mate bepaald. Allesbepalend is het gegeven door God samen geroepen te zijn om Hem te dienen, daartoe elkaar te helpen, en middel te zijn voor de roeping van anderen. Dit principiële gegeven verdwijnt steeds meer naar de achtergrond, teleurgesteld als men is over het missionaire gehalte en de missionaire mogelijkheden van vele bestaande gemeenten. In plaats van uit te gaan van wat God gegeven heeft, begint men opnieuw. Kort gezegd is de opvatting: de bestaande kerk is voor kerkmensen, de zendingsgemeente voor anderen.

Dit komt voort uit: 1. de overtuiging dat de diensten van de bestaande kerk buitenstaanders niet zullen aanspreken; 2. de onwil aan de vormgeving van de eigen diensten ook maar iets te veranderen; 3. een pluriformiteitsleer waarbij de opvattingen van Abraham Kuyper verbleken.

De achtergrond van punt 1 is ongeloof in de deugdelijkheid van de eigen diensten. Dit belooft weinig goeds voor de toekomst. Elke organisatie die niet gedragen wordt door overtuiging is ten ondergang gedoemd. Wie niet hardop durft te zeggen ‘kom ga met ons en doe als wij!’, zal schichtig zijn kerkgebouw binnen stappen, blij dat hij geen bekenden tegengekomen is. De enige hoop voor de toekomst is de tweeledige genoeglijkheid van gezinsvorming en immigratie van gelijkgestemden. In menig geval combineert men deze overtuiging merkwaardigerwijs met punt 2,

Persrevue **P.L. Storm**

terwijl 3 de diepere achtergrond is: we gunnen ieder een eigen smaak. Gemeentestichting is voor diverse bestaande gemeenten een vorm van vluchten voor verantwoordelijkheid t.a.v. interne bezinning en besluitvorming.
De toenemende mate waarin roepstemmen om doelgroepkerken klinken zijn even begrijpelijk als principieel twijfelachtig. Begrijpelijk omdat ze enerzijds voortkomen uit teleurstelling over de 'resultaten' van de tot dusver gevolgde benaderingen, anderzijds omdat het, afgaand op getallen, 'werkt'. In de argumenten voor doelgroepkerken en gemeentestichting domineren de praktijk, marktstrategie en sociologische argumenten echter te veel, terwijl de principiële onderbouwing zeer karig is.

Samengestelde gemeente
Daartegenover wil ik een pleidooi voeren voor de bestaande kerk. Wij moeten de incarnatie theologisch niet opblazen tot ongedachte dimensies. Als men redeneert 'Jezus was een specifiek en concreet mens, dus moet zijn kerk zich ook met name richten op een bepaalde groep', zie ik dat in het Nieuwe Testament niet terug, behalve in de heilshistorische verbanden waarin de joden allereerst het evangelie verkondigd krijgen. Wij mogen de culturele verschillen in de hellenistische wereld niet bagatelliseren. Ondanks die verschillen lees ik niets van doelgroepkerken. In het Nieuwe Testament zien we dat Jezus een groep discipelen met héél verschillende achtergronden bij elkaar brengt. Daar moeten ze het maar met elkaar zien uit te houden. Positief gezegd: daar vormen en verrijken ze elkaar, daar beleven ze dat hun culturele verschillen weliswaar niet opgeheven worden, maar toch in het niet vallen bij de eenheid in geloof.
De diversiteit wordt na Pinksteren alleen maar groter. Nu komen er mensen met een heidense achtergrond bij. Allerlei gegevens wijzen erop dat er spanningen waren, maar nergens een woord van goedkeuring, laat staan van een streven naar een in afzonderlijke gemeenten georganiseerde subcultuur. Zo zijn Christus en de apostelen niet begonnen. Een afzonderlijke gemeente voor ex-farizeeërs? Gemeenten voor verachte Galileeërs en voor respectabele Judeeërs? Eentje voor de armen, een andere voor de rijken? Niets ervan. Integendeel: één in Christus, gered door hetzelfde zoenbloed, de armen steunend met de gaven van de rijken. Alle mogelijke voormalige joden en heidenen uit alle mogelijke sociale lagen en religieuze culturen bij elkaar. De brieven in het Nieuwe Testament leggen daar getuigenis van af, en niet van de consequentie dat het de Grieken een Griek en de joden een jood zijn zover ging, dat voor beide groepen een afzonderlijke gemeente in het leven werd geroepen.

Uitvalsbasis
Een tweede pleitreden voor de bestaande kerk is dat een gemeente niet zomaar een middel is om mensen te bereiken, het is allereerst een plek waar het Woord wordt bediend en de eredienst in stand wordt gehouden. Houdt dit op, dan is dat een drama in Gods koninkrijk. Bovendien is het een ongelukkig signaal naar de buitenwereld. Daarbij komt dat je maar moet zien of er ooit wat voor in de plaats komt. De tendens doelgroepkerken te stichten zou juist in de grootstedelijke gebieden wel eens het einde kunnen betekenen van menige bestaande kerk. Veel stadsgemeenten zijn door omvang en leeftijdsopbouw kwetsbaar. Als het verwijt klinkt dat ze zo weinig naar buiten gericht zijn, dan moet men bedenken dat in niet weinige gemeenten de belangrijkste oorzaak daarvan het gebrek aan menskracht is. Daarom juich ik de oproep zich in de stad te vestigen toe. Het imago van de stad is daarbuiten veel negatiever dan de werkelijkheid rechtvaardigt, terwijl er voor christenen werk, mogelijkheden en uitdagingen in overvloed zijn. Wat is nu een betere uitvalsbasis dan een open, warme gemeenschap, waar nieuwkomers contacten in overvloed kunnen krijgen om hen te introduceren in het christelijk geloof en leven? Als mensen de principiële keus maken niet vanuit de bestaande kerken te werken, komt mede voor hun rekening dat bestaande onderdelen van het lichaam van Christus mogelijk zullen afsterven. Graag zou ik zien dat het met de daad bijstaan van de bestaande kerken in de grootstedelijke gebieden meer handen en voeten krijgt.

Gereformeerde vormen
Een derde reden om voor de bestaande kerk te pleiten in plaats van mee te gaan met de pleidooien voor eigentijds gereformeerde doelgroepkerken, is de armoede aan eigen, gereformeerde vormen die deze nieuwe initiatieven tot dusver kenmerkt. De bestaande kerken krijgen tal van nuttige aanbevelingen inzake gastvrijheid, openheid en duidelijkheid. Maar zodra de verdere invulling van de erediensten aan de orde komt, concretiseert de oproep tot verandering zich populair gezegd in het tweeledige advies 'trek als kerkenraad je pak uit' en 'introduceer de Opwekkingsbundel'. Tegenover de betuiging dat het slechts om vormen gaat, citeer ik maar het betoog van dr. S. Paas: 'Wie de laatste 200 nummers van de Opwekkingsbundel doorleest - ik zing er overigens graag uit - ziet dat deze geschreven zijn met ongeveer tien trefwoorden, zoals pijn, verdriet, liefde, dichtbij, Vader en schoot. Het betreft hier duidelijk de warme, bevestigende en vertroostende kant van ons vocabulaire. Onze voorouders zongen zulke liederen niet en vandaag de dag zingen christenen in Afrika - waar men het veel zwaarder heeft - ze ook niet (RD-verslag van het ZvK-symposium t.g.v. het 10-jarig bestaan).' Wij hebben in deze liederen dus te maken met een spiritualiteit die tekortschiet t.a.v. de kernbegrippen van de bijbel en de gereformeerde belijdenis. Gereformeerde kerken zijn zelden kerken geweest die veel mensen aanspraken. Maar wordt dit anders als zij dergelijke vormen introduceren? Zijn ze dan niet bezig hun gereformeerde gehalte te verliezen? Als lid van een stadskerk sta ik open voor waardevolle aanvullingen op een gereformeerde liturgie. Maar een vergelijking tussen gezond fruit en de aanbevolen soort die lekker weghapt, maakt het moeilijk tot een (gedeeltelijke) vervanging te komen.

www.woordenwereld.nl

Bijbel en wetenschap

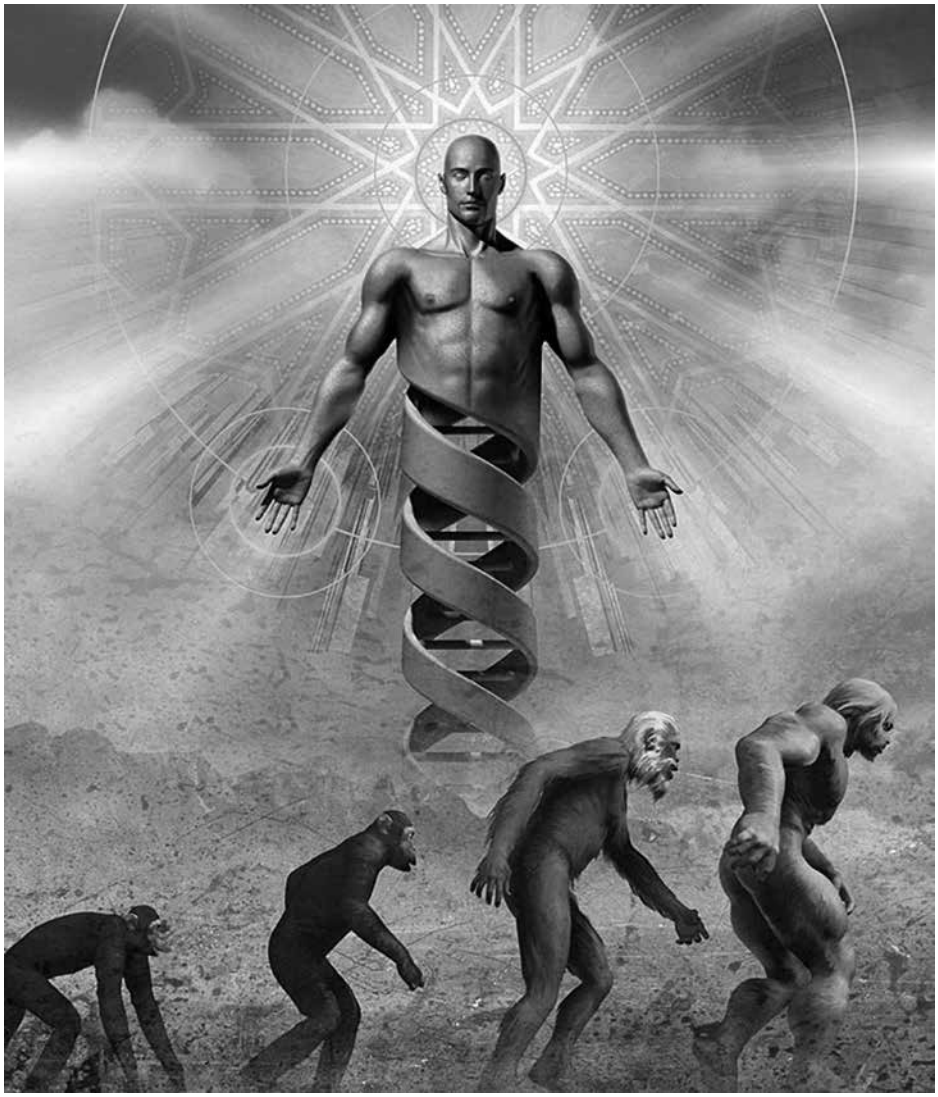

Eén van de aandachttrekkende debatten uit 2005 is natuurlijk geweest dat rond *Intelligent Design*. Minister Van der Hoeven haalde wat overhoop met haar voorzichtige suggestie of in het onderwijs ook niet alternatieven voor de evolutietheorie aandacht verdienen! En ook al heeft ze zelf helaas dit fraaie been weinig stijf gehouden, het heeft wel voor een heel stroompje boeken en artikelen (en discussies erover) gezorgd. Het water bleek diep tussen evolutiegelovigen en anderen. In een interview in *Terdege* wordt op dit alles nog eens teruggekeken met drs. Ben Hobrink. Deze Hobrink publiceerde zelf een lijvig en aandachttrekkend boek (*Moderne wetenschap in de Bijbel*), waarin hij als boodschap kwijt wil dat je met het serieus nemen van wat de Bijbel vertelt, bepaald niet voor gek zit, wetenschappelijk gezien. Het hele interview dat Huib de Vries hem afnam, is te vinden in *Terdege* van 2 november (titel: 'Wetenschappelijke lessen in de Bijbel').

Ontdekking

Veelzeggend was voor Hobrink dat de grondgedachte achter de evolutietheorie tijdens de studie biologie niet aan de orde kwam. "De theorie wordt voetstoots aangenomen. Dat is met veel grote denksystemen het geval. Iedereen loopt erin mee, wie dat niet doet is naïef of een afvallige. Heel opvallend is dat in de islam. Een moslim mag geen fundamentele vragen over zijn religie stellen. Iets soortgelijks zie je bij de aanhangers van de evolutietheorie. Ik ben destijds gevraagd voor een discussie op de radio met een evolutionistische wetenschapper. Dat is niets geworden, want die man was zo zeker van de evolutietheorie, dat hij de aannames erachter niet eens had bestudeerd. Zodat er weinig te discussiëren viel.

Omdat je als creationist tegen de stroom in moet roeien, word je gedwongen je opvattingen kritisch te bezien. Een geweldige ontdekking was voor mij dat de Bijbel nu juist het antwoord geeft op de drie vragen die de evolutietheorie niet kan beantwoorden. Hoe de materie, het leven en de geest van de mens zijn ontstaan. Juist bij die drie zaken lezen we: En God schiep. Bij al het andere lezen we dat God formeerde, met geschapen materie."

Omgekeerd werd Hobrink tijdens zijn studie aan de VU door evolutionisten meer dan eens voor schijnbaar onoplosbare problemen geplaatst. Zo wees een medestudent hem op een biologische blunder in de Bijbel. "Volgens Leviticus is de haas een herkauwer. Op dat moment stond ik met een mond vol tanden. Later las ik bij Grzimek, eindredacteur van de encyclopedie Het leven der dieren, dat een haas wel degelijk herkauwt, door reïngestie. Hij eet regelmatig zijn eigen uitwerpselen op, en kauwt op die wijze zijn voedsel nog een keer."

Verwondering

Hobrink schreef zijn boek niet vanuit de behoefte de Bijbel te verdedigen. "Een leeuw hoef je niet te verdedigen. Ik wil mensen met deze publicatie deelgenoot maken van mijn verwondering over de Bijbel. Er is geen enkel ander boek uit de oudheid waarin zo veel wetenschappelijk verantwoorde feiten staan. Twintig jaar lang heb ik artikelen verzameld van toonaangevende geleerden die met hun conclusies het spreken van de Bijbel bevestigen. Meestal zonder dat zelf te beseffen."

Hoe verklaart u dat het merendeel niet tot de erkenning komt dat de Bijbel van goddelijke oorsprong moet zijn?

"Omdat het geloof in God niet afhanke-

lijk is van feitenkennis. Het is niet door kennis, maar door een persoonlijke ontmoeting met de Heere Jezus, dat een mens tot geloof komt. Daarvoor is de Bijbel geschreven, om ons te leren hoe je door Hem in contact kunt komen met God de Vader. Hoe de relatie met God hersteld kan worden. Jezus is gestorven om ons met God te verzoenen, dat is de hoofdboodschap. Tegelijk is er geen enkel ander boek uit de oudheid waarin zo veel wetenschappelijk verantwoorde beweringen staan."

Tussen het atheïstisch darwinisme en het creationisme ontstond de tussenstroming van Intelligent Design. Hoe waardeert u dat?

"Op zich ben ik daar vreselijk blij mee. Steeds meer geleerden komen tot de conclusie dat aan de macro- en de microkosmos een ontwerp ten grondslag moet liggen. Waarbij de meesten de logische conclusie trekken dat een ontwerp er niet kan zijn zonder Ontwerper. Verwisselt een evolutionist het evolutionisme voor de opvattingen achter Intelligent Design, dan maakt hij een forse stap in de goede richting. Ik moet eerlijk zeggen dat het omgekeerde ook geldt. Verwissel je als christen het klassieke scheppingsgeloof voor Intelligent Design, dan maak je een gevaarlijke stap. Tenminste, als je daarmee het idee van een concrete schepping door de God van de Bijbel loslaat. Of als je niet meer gelooft in een concrete schepping, maar in een soort theïstische evolutie, die door God geleid wordt.
Ik heb grote achting voor mensen als Cees Dekker, maar ook het theïstisch evolutionisme staat op gespannen voet met de Bijbel. De Bijbel zegt bijvoorbeeld dat de dood door de zonde is gekomen, de zonde van één echtpaar. Als je het evolutionisme daarin wilt passen, moet je tientallen teksten geweld aandoen. Dat geldt ook wanneer je de scheppingsdagen als termijnen van duizenden of miljoenen jaren ziet. De planten en bomen zijn dan al die tijd zonder zon geweest, want we lezen dat God de planten op de derde dag schiep, de zon op de vierde dag. Daar moet je vervolgens weer wat op verzinnen."

Was u wel content met de verschijning van *Schitterend ongeluk of sporen van ontwerp*?

"Zeker. De auteurs zijn niet de eerste de beste scholieren, maar wetenschappers van formaat. Dit boek is een steen waar evolutionisten hun tanden op stuk bijten. Dat blijkt ook, want ze willen de discussie niet aangaan."

Tegelijk typeert Dekker het creationisme als een semi-wetenschappelijke theorie, die ook in evangelische kring steeds minder wordt aangehangen.

"Wat het laatste betreft, heeft hij gelijk. Ook veel toegewijde christenen zijn zo geïndoctrineerd door de evolutietheorie, dat ze een compromis gaan zoeken. Een belangrijke oorzaak ligt in het feit dat macro- en micro-evolutie worden verward. De Bijbel weerspreekt nergens de micro-evolutie, variatie binnen een grondtype. We lezen in de Bijbel dat God die grondtypen heeft geschapen, naar hun aard. Bijvoorbeeld de katachtigen. Daarbinnen is ontwikkeling geweest, maar nog nooit is een katachtige een hondachtige geworden. Dat zou op macro-evolutie wijzen.
Als Dekker zegt dat hij aan creationisten tal van vragen kan stellen die zij niet kunnen beantwoorden, dan heeft hij natuurlijk gelijk. Zulke vragen zijn er voor iedereen, ook voor mensen die evolutie of Intelligent Design aanhangen. Ik ben wel razend nieuwsgierig wélke vragen hij aan het creationisme wil stellen."

Heeft de Bijbel u wel eens voor vragen gesteld?

"Natuurlijk, maar dat ligt niet aan de Bijbel. Dat ligt aan mij. Het is toch heel arrogant om te denken dat wij met ons motortje van 1,6 liter boven op onze romp de Heere God, de Schepper van hemel en aarde, kunnen begrijpen. Ik geloof als een kind in de Bijbel en heb niet zo veel problemen met teksten die ik niét begrijp. Ik heb de grootste problemen met de bijbelteksten die ik wél begrijp. Om die te doen en ernaar te leven. De Heere Jezus zegt dat we moeten worden als een kind. Als je de Bijbel goed wilt lezen, moet je aan je zoontje vragen wat er staat. Dan heb je grote kans op een juiste uitleg, al zijn er natuurlijk ook teksten waarvoor je een zekere achtergrondkennis moet hebben om ze te kunnen begrijpen.
Voor mij staat voorop dat God ons een betrouwbare Bijbel heeft gegeven. Wat Hij zegt, dat bedoelt Hij, en wat Hij bedoelt, dat zegt Hij. Vervolgens bemoedigt het me als dit door de moderne wetenschap wordt bevestigd."

De lege huls van de moderne theologie

Waar tandartsbezoek wel niet toe leiden kan! Guus Labooy kwam er tenminste door op een beeld om theologen mee te typeren, die al theologiserend uiteindelijk zo'n beetje met lege handen blijken te staan. Kuitert is natuurlijk het beroemdste voorbeeld. Maar niet het enige. Een poosje geleden was het raak met de emeritus hoogleraar Ethiek van de Theologische Universiteit Kampen (Oudestraat). Ook hij bleek weinig meer te kunnen met het geloof in een persoonlijk God, zo beleed hij in *Trouw*. Onder de titel 'Theologie zonder microscoop' reageert Labooy op deze zoveelste 'coming out' van een theoloog als nauwelijks-gelovige. Hij doet dat in het PKN-blad *Woord & Dienst* (12 november 2005). Hij zoekt naar het patroon in het theologiseren, dat tot zulke uitkomsten leidt. Dan schrijft hij:

Felle lampen! Wortelkanaalbehandeling! Plotseling begint mijn tandarts te zweten. Hij heeft een verkeerde route geboord en het kanaal gemist. Gefrustreerd geeft hij het op. Een maand later kan ik terecht bij een tandarts mét microscoop. Alleen zij weet feilloos het verkeerde gaatje te mijden en alsnog het pussende wortelkanaal open te leggen. Na maanden ben ik van mijn pijn verlost.

Stijl

Het is een vast patroon geworden: theologen die uitroepen dat ze er niet veel meer

Prof. Frits de Lange

van geloven. Sommigen kondigen zelfs aan het einde van hun loopbaan het begin van een radicale sloop aan. Recent heeft Frits de Lange, emeritusprofessor uit Kampen, zich in deze slooptraditie gevoegd. Als ik het goed zie, overstijgt dit de persoon van De Lange: het gaat hier om een manier van theologiseren van de laatste tijd. Om die stijl op het spoor te komen neem ik De Lange als voorbeeld.

Iedereen kent het verhaal van déze 'coming out': De Lange zou niet meer geloven in een persoonlijke God. God is geen 'iemand'. In Trouw een maand later kwam hij daar al op terug. Hij zei toen te geloven dat God wel persoonlijk is, maar ook 'méér dan persoonlijk'. En in Jezus heeft Hij zijn menselijk, zijn persoonlijk gezicht getoond.

Dat klonk vroom en mooi. Maar toch óók die wilde afbraak: hij had niets meer aan de kennis van voorgaande geslachten. Vanwege de treffende gelijkenis met andere 'coming outs', moest ik denken aan mijn tandarts: éénmaal een foute route geboord, kom je er zonder microscoop niet meer uit. Je bent gedoemd telkens die verkeerde route te nemen, steeds schiet je boor in het verkeerde gat.

Het lijkt erop alsof ook deze theologen telkens eenzelfde foute route nemen. Het is toch onverteerbaar dat zij met hun pensioen alles herroepen? Welk vak spot zo met zichzelf? Vervolgens gaan ze hun positie nóg maandelijks veranderen: de aangezegde sloop en nieuwbouw resulteren in een permanente bouwput. Wat gaat er mis?

Microscoop

De Lange lijkt op mijn tandarts: zijn blik is niet scherp genoeg, niet 'gewapend' met microscoop, te weinig focus. De microscoop heeft De Lange immers zelf buiten de deur gezet: de halve boekenkast ging naar het oud papier. Had hij erin gestudeerd, dan had hij ontdekt dat men vanaf de Middeleeuwen een positie heel nauwkeurig uitwerkte én aan andere denkers toetste, voordat men haar op de markt bracht.

Niet zomaar iets roepen, eerst langdurig focussen op je eigen product. Dat loopt hier mis. Als De Lange zo één en ander te berde brengt over het 'meer dan persoon zijn' van God, is dat vaag en onaf. De Lange is hierin echter kind van een bepaalde stijl, een theologische stijl die al decennia dominant is. Deze stijl drijft op het oproepen van beelden, vaak zo kortstondig als wolken in de lucht. Scherpte in begripsvorming én dus kritische zelftoetsing is hierbij taboe. Of in ons beeld: theologie zonder microscoop.

Fileermes

Maar God ís toch ook groter dan ons hart, groter dan ons verstand? Wij kunnen Hem toch niet onder de microscoop leggen? Met het fileermes verstikken wij het mysterie.

Iemand die dit tegenwerpt heeft een belangrijk punt. Zeker als wij dwingend met die begrippen en ideeën zouden omgaan, zodat mensen de ruimte om zelf te ademen wordt ontnomen. Alleen: God heeft zich wel in Christus laten kennen en sindsdien kunnen we ook ál te bescheiden worden. Dat gebeurt als we alleen maar benadrukken dat we 'absoluut niets' van Hem kunnen weten. Een voorbeeld. Mensen die zelf zeggen dat we niets van Hem weten, trekken toch meestal niet de conclusie dat we ook niet weten of 'Hij/Het' goed of slecht is, liefdevol of wreed. Dat is wel de consequentie van zo'n gedachte. Daarom: ik ervaar goede theologie als een serie wegwijzers die ons dichterbij het mysterie van Gods onpeilbare liefde in Jezus wil brengen. Zoals het goed beheren van een agenda geen teken is van de afwezigheid van de Heilige Geest, zo is precisie in het denken over God dat ook niet. Integendeel: het is van vitaal belang om alles wat wij over Hem zeggen nauwkeurig uit te werken en op implicaties te toetsen. Ik laat dat zien aan De Langes publicatie.

Matrix

Zijn uitroep 'God meer dan persoonlijk!' is gericht op het hart van het geloof. Je kunt dan niet meer beweren dat je 'hetzelfde anders zegt'. Immers, het gebed valt strikt genomen weg, de liefdesrelatie met een 'iemand' is nu onmogelijk geworden want er is geen 'iemand' om die relatie mee te hebben. Het vinden van een echte relatie van liefde tot God, toch al zo moeilijk en kwetsbaar voor ons mensen, wordt op het meest fundamentele niveau onderuitgehaald. Of bedoelde De Lange alleen dat God geen man op een wolk is? Dat neem ik niet aan. Hebben wij academische theologie nodig om zulk soort open deuren in te trappen?

Maar De Lange heeft toch heel mooie woorden voor Jezus over? Inderdaad, hij beweert dat deze 'meer dan persoonlijke' God in Jezus zijn persoonlijke gezicht toont. Maar dan moet het zo zijn dat dat niet zijn ware gezicht is. Als 'Hij/Het' immers meer dan persoonlijk is, heeft 'Hij/Het' uiteindelijk toch juist géén gezicht? En wat heb ik dan aan vrome woorden over Jezus en incarnatie? Over menswording? Als God in wezen meer dan persoonlijk is, dan bedriegt 'Hij/Het' mij door in Jezus persoonlijk aanwezig te zijn, door in Jezus een 'Hij' te zijn!

Neem The Matrix. In deze film komen mensen voor die bij nader inzien geen mensen maar computerprogramma's zijn. Is God ook een programma? Bedriegt 'zijn' menselijk gezicht in Jezus mij, net zoals de tegenspeler in de Matrix? Nee, zegt de traditie: God zij dank is Hij het zélf die in Jezus onze broeder werd. Een persoonlijk God die in Jezus ook als persoon voor ons in wil staan.

Grap

Geloof gaf met name vanaf de Middeleeuwen te denken, maar in Nederland zijn we daar te snel mee klaar. We nemen genoegen met 'fast food', passeren onze traditie van nauwkeurige geloofsverantwoording en droppen 'lekker liggende' oplossingen als proefballonnetjes in de politiek.

Wat vinden exacte natuurkundestudenten

hiervan? Ik vermoed dat ze hier hun neus voor ophalen. Als zo'n whizzkid één kritisch vraagje stelt blaast hij alles omver. De Lange roept het beeld voor de geest van een 'God als een ons omgevende Ruimte'. Ik stel me voor dat ze dit in menig studentenhuis als grap op de deur van de natuurkundestudent prikten: 'God de ons omgevende Ruimte!'. Exacte whizzkids ontmaskeren dit, dát is de tragiek van deze stijl. Maar waar komt dat exacte denken eigenlijk vandaan? Het is er niet altijd geweest.

Oorsprong

In de theologie, de boekenkast die De Lange heeft weggedaan, is het 'microscopisch' onderzoek naar begripsstructuren en logica uitgevonden. Niet om God daarmee te analyseren, maar om de weg te vrijwaren van misverstanden en obstakels. Zodat we die éne God met zijn unieke identiteit mogen aanbidden, Hij die zich in Jezus zo mild aan ons gaf.

Wat de exacte wetenschap nu gebruikt, is voor het eerst nodig geweest in de exacte theologie. De 'begripsmicroscoop' is uitgevonden én gekoesterd in de christelijke traditie, nergens anders. Eerst was er het adembenemende mysterie dat de schepper van hemel en aarde deemoedig mens was geworden in Christus. Een meer exacte vorm van denken werd geboren om hiervan intellectuele verantwoording te geven. Uit die methodische training ontstonden allengs de universiteiten en later, meer indirect, de exacte wetenschappen.

Focus

Bij het drama van de 'permanente bouwput' draait het dus niet zozeer om De Lange: het is een stijl van theologiseren zonder focus. De scherpere focus kan echter niet zónder de traditie ontwikkeld worden. Om uiteindelijk meer mét Hem te spreken dan óver Hem, moeten we ook leren mét de traditie te spreken, niet alleen maar eróver. Op dit gebied wordt er gelukkig óók veel gepubliceerd, - dat is alleen minder mediageniek.

Hier breek ik zijn verhaal af. Een inzichtgevend verhaal. Maar toch ook weer tekortschietend. Het is wel waar, maar toch te weinig om te zeggen wat Labooy in feite zegt: je moet het verfijnde instrumentarium gebruiken van 'de traditie'. Nog afgezien van het feit dat dat op deze manier een nogal onbepaalde grootheid is. Geloofwaardige theologie, die geen langzame of snelle weg wil zijn naar de constatering dat het een lege huls was, zal altijd moeten leven van de overtuiging dat de kerk over 'boven' met vrijmoedigheid en overtuiging spreken *kon*, omdat wat ze over 'boven' zeggen kan, niet van beneden komt (dus ook niet opkomt uit een brede, diep nadenkende traditievormende gemeenschap). Door 'Boven'-zelf is gesproken. Betrouwbaar en verstaanbaar. Traditie is waardevol daar waar het putten was uit wat ons *overgeleverd* is als woorden die niet van 'beneden' zijn.

De schade van een gezinsonvriendelijk klimaat

In een kort artikel zet Tineke Huizinga (lid van de Tweede Kamer voor de CU) helder op een rijtje hoe schadelijk het huidige gezinsonvriendelijke klimaat van onze samenleving en ook van het regeringsbeleid is. Als er al iets zogenaamd gezinsvriendelijks ondernomen wordt in de politiek, dan is het financieel van aard (schrappen van lesgeld voor 16/17-jarigen bijvoorbeeld). Maar belangrijker voor de samenleving zal zijn dat er weer waardering en dus tijd en (financiële) ruimte gegund wordt om op te voeden! Ze schrijft erover onder de titel 'Waardevol' (in *Centraal Weekblad* van 11 november).

Voor een jong gezin valt het best tegen om het hoofd boven water te houden. De financiën zijn soms een probleem maar het valt vooral niet mee om aan alle verwachtingen te voldoen die de samenleving aan jonge mensen stelt.

Tineke Huizinga

Een vrouw die haar eigen kinderen opvoedt, de zorg voor haar zieke vader op zich neemt en voorleesmoeder op de school van haar kinderen is, heet 'inactief' in het jargon van dit kabinet. Jonge ouders moeten hun kinderen opvoeden en liefst ook nog beiden een fulltime baan vervullen, om zo een bijdrage aan de maatschappij te leveren. Het is maar een kleine minderheid die daartoe in staat is.

De overheid roept ons op om harder, langer en meer te werken. Dat is de enige manier om economisch te kunnen concurreren met de grote economieën in opkomst: China en India. Door het grotere Europa ondervinden werkgevers en werknemers de gevolgen van de lagere lonen in de voormalige Oostbloklanden. Er komen niet alleen goedkopere arbeidskrachten naar Nederland, maar ook vanuit de landen zelf komt een geduchte concurrentie op gang.

Heel wat Nederlandse bedrijven verplaat-

sen hun productie noodgedwongen naar het oosten van Europa. Voor de bedrijven een manier om te overleven, maar voor de werkgelegenheid in ons eigen land wel een domper. Dat levert de vreemde spagaat op dat er flink meer en langer gewerkt moet worden zonder dat de werkgelegenheid in dezelfde mate toeneemt.
De roep om meer en langer te werken geldt voor iedereen, ouderen bijvoorbeeld moeten niet eerder stoppen maar juist doorwerken, misschien nog wel tot na hun 65e. Dat is in ieder geval de theorie. In de praktijk blijken werkloze mensen van boven de 40 op de arbeidsmarkt al afgeschreven. Bij bijna elke spreekbeurt klampen mij mensen aan met de verzuchting dat ze graag zouden willen werken, maar vanwege hun leeftijd gewoonweg nergens aan de bak komen.
Een andere groep die steeds te horen krijgt dat ze te weinig doen voor de maatschappij bestaat uit de jonge gezinnen. In veel gezinnen is anderhalve baan de norm. De één, meestal de man, werkt fulltime, de ander parttime. Dat lijkt mij een uitstekend compromis tussen de zorg voor de kinderen enerzijds en de mogelijkheid iets met je opleiding te doen aan de andere kant. Onze regering is het daar niet mee eens. Banen van 12 uur of minder, toch nog anderhalve dag per week, worden niet eens als parttime baan meegerekend in allerhande statistieken. En steeds klinkt de roep om meer vrouwen op de arbeidsmarkt die langer moeten werken.
Zorg voor kinderen is blijkbaar geen werk. Totdat het door een professioneel bedrijf gedaan wordt, dan blijkt de zorg voor kinderen zó duur dat de kosten veel ouders ervan weerhouden de arbeidsmarkt op te gaan. Die kosten zijn terecht, het opvoeden van kinderen is zwaar werk dat veel energie, inzicht en doorzettingsvermogen vraagt.
De laatste loot aan de stam is het plan om scholen te verplichten op verzoek van de ouders voor opvang van de schoolgaande jeugd te zorgen, van half acht 's ochtends tot half zeven 's avonds. Om de kosten te drukken kunnen voor de opvang bijstandmoeders worden ingezet, die moeten de kinderen opvangen als tegenprestatie voor hun uitkering. Ze moeten het dus gratis doen en komen er zelf niet door uit de bijstand.
Zo moeten scholen de verantwoordelijkheid voor de opvang van kinderen overnemen van de ouders, bijstandmoeders moeten de zorg overnemen. De ouders kunnen dan fulltime betaald werk doen. Dat toekomstscenario spreekt mij niet aan. Laat dit kabinet de opvoeding van kinderen en de zorg voor kinderen eens gaan waarderen als waardevol werk.
Ouders die ervoor kiezen om een groot gedeelte van hun tijd te besteden aan de opvoeding van hun kinderen zijn niet nutteloos of inactief. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan een goede en stabiele samenleving. Ook voor henzelf is de omgang met hun kinderen vormend, zo levert de zorg voor kinderen ouders waardevolle ervaring op die ook van pas komt op de arbeidsmarkt.
Wij vragen als samenleving te veel van jonge ouders wanneer het de algemene maatstaf wordt dat beide ouders een volledige baan buitenshuis hebben. Ook de keus voor het kostwinnersmodel of voor de anderhalve baan is een respectabele keus. Het lijkt alsof wij de waarde en de vorming ontkennen van degene die voor de kinderen zorgt, zoals ook de waarde van een oudere werknemer niet gezien wordt. Op termijn doet dat onze samenleving schade. Levenswijsheid en levenservaring zijn goede eigenschappen voor de arbeidsmarkt. Ze komen in de loop der jaren, door schade en schande. Het zijn wel eigenschappen die benoemd en gewaardeerd moeten worden. Niet te meten door een toets of tentamen, maar minstens zo belangrijk.